

PLURIUM OBSERVATIONES IN MARTYROLOGIUM ROM. IX JUNII.

In Scotia S. Columbani Presbyteri et Confessoris.

Ad qua notat hæc Baronius : « De eo hæc die Beda et alii recentiores. Pluribus de eo idem Beda hist. de Gest. Angl. l. iii. c. 4 et 23, ubi eundem appellat Columbanum, Columbam autem in epitome ann. Dom. 565, quo anno ex Hibernia se contulit in Britanniam vixitque ibi annis triginta duobus, ut idem testatur auctor ; sicque pervenisse videtur neque ad annum Domini 597 : de quo et Sigebertus in Chron. anno 586 et 588, ubi semper Columbanum appellat. Scripsit ejus vitam Adamandus eidem æqualis, de quo Sigebert. de Vir. illust. c. 64. Nec moveat quemquam, quod Columba hic, præter morem Ecclesiæ, Pascha celebrabat decima quarta luna : excusat enim eum Beda hist. Angl. l. iii. c. 4, in fine, et Walfridus apud eundem eodem lib. iii. c. 25. Alius ab hoc est S. Columbanus abbas Luxoviensis, de quo inferius ad xi Kal. Decemb. » Hæc Baronius.

Trithemius de Scriptor. Eccles. : « Adamannus presbyter et abbas monasterii Huensis, quod S. Columbanus quondam construxit in insula Scotiæ, vir in divinis Scripturis valde studiosus et eruditus, seculariam quoque litterarum non ignarus, ingenio cautus, et dulcis eloquio, vita et conversatione præclarus, non sine opinione sanctitatis, pater multorum monachorum fuit. Scripsit inter cetera satis compositè sermone volumen de Locis Terræ Sanctæ lib. i, et quasdam Epistolas. Claruit sub Justiniano juniore Augusto. Anno D. 690. » Hæc Trithem., qui lib. iii de Viris illust. Ord. S. Benedicti c. 124, hæc habet de eodem S. Adamanno : ita enim ponit titulum : « Adamannus, monachus et presbyter monasterii sanctimonialium in Anglia, quod Colodi urbs dicitur, præpositus, natione Scotus, vir austere conversationis, et sanctæ vitæ ; ita ut præter Dominicam et quintam feriam nihil in hebdomada penitus comederet, sæpe etiam noctes integras pervigil in oratione transigeret. Magna effudit virtutibus. Claruit anno Domini 670. » Hæc Trithemius, qui eodem lib. iii. c. 153, hæc : « Adamannus, abbas monasterii quod B. Columbanus olim in insula Hu feuda-

vit in Hibernia, vir doctus et sanctus, et pater multorum monachorum, sua prædicatione sanctissima plurimam partem Scotorum in Hibernia, et etiam Britones in Britannia, ad debitum Paschalis celebratis tempus reduxit. Claruit anno 700. » Hæc Trithem.

Antonius Possesinus in Apparatu sacro : « Adamannus Scotus, Coludius, monachus et abbas monasterii insulæ Huensis in Scotia, quod S. Columbanus construxit, congregationis Benchorensis, floruit anno 680, scripsitque de Locis Terræ Sanctæ librum unum ; De Paschate Epistolas : De Vita S. Columbæ (fortassis Columbani), monachi et confessoris, librum unum cujus initium est : *B. Patris N. Christo suffragante vitam descripturus*. Exstat ad S. Gloucom. Arnold. et ante illum Trithemius, qui non omnia ejus scripta cognoverat. »

Epitome Biblioth. Gesneri : « Adamannus Coludius, Scotus, monachus Ordinis Apostolici, et comœbii Huensis moderat., scripsit de locis Terræ Sanctæ librum unum. De situ Hierusalem librum unum, de Paschate legitimo librum unum. Epistolas quoque edidit. Ab hoc Bedam multa sumpsisse, et suis libris inseruisse tradunt. Claruit anno 680. » Hæc Gesa.

Molanus in appendice ad Usuardi Martyrologium : « Adamannus abbas, plurimam partem Scotorum in Hibernia, et nonnullam etiam de Britonibus, ad catholicam Paschalis temporis observantiam sua prædicatione correxit. Scripsit idem librum de Locis Sanctis. *Beda lib. v Historiæ, cap. 16 et 22.* » Hæc Molanus : qui cum Columbam inter Sanctos recenset, notandum est, quod codex m. s. Rebdorfensis expresse in titulo libri vocat *sanctum*. Ita etiam Trithemius, lib. iii de Viris illust. Ord. S. Benedicti, cap. 124 et 153, *sanctum* vocat.

Porro de nomine Adamanni observandum, variè a variis appellari. Aliqui, ut etiam Baronius, vocant Adamandum. Alii plerique Adamannum. Codex ms. Rebdorfensis ubique vocat Adamannum, vel Adamannum.

SANCTI ADAMANI

BENEDICTINI ABBATIS

DE VITA S. COLUMBÆ

LIBRI TRES.

INCIPIT PRIMA PRÆFATIO.

APOLOGIAQUE ADOMNANI ABBATIS SANCTI SCRIPTORIS.

Beati nostri Patroni, Christo suffragante, vitam descripturas, fratrum flagitationibus obsecundare volumus ; imprimis eandem lecturos quosque admonere procurabo, ut fidem dictis adhibeant comperitis, et res magis quam verba perpendant, quæ, ut æstimo, inculta et vilia esse videntur, meminerint-

que regnum Dei non eloquentiæ exuberantia, sed in fidei florulentia constare, et nec ob aliqua Scotiæ, vili videlicet linguæ, aut humana onomatæ, aut gentium diversæ vilioscant linguas ; utilium et non sine divina opitulatione gestarum despiciant rerum pronuntiationem.

• Forte, quæ vilioscant.

Sed et hoc lectorem admonendum putavimus, A quod de beatæ memoriæ viro, plura studio brevitate, etiam memoriæ digna, a nobis sunt prætermiſſa; et quasi pauca de plurimis, ob evitandum fastidium lectorum, sint exarata.

Et hoc, ut arbitror, quisque hæc lecturus forte

annotabit, quod minima de maximis per populos fama de eodem beato viro divulgata disperserit, ad horum paucorum comparisonem, quæ nunc breviter exarare disponimus. Hinc post hanc primam præfatianculam de nostri vocamine præsulis, in exordio secundæ, Deo auxiliante, intimare exordiar.

INCIPIT PRÆFATIO SECUNDA.

Vir erat vitæ venerabilis et beatæ memoriæ, mo- B nasteriorum pater et fundator; cum Jona propheta homonymum sortitus est nomen. Nam licet diverso trium diversarum sono linguarum, unam tamen eandemque rem significat; hoc quod Hebraice dicitur *Jona*, Græcitas vero ^a *Ἰωνῆς*, *Peristeram*, vocitat; et Latina lingua *Columba* nuncupatur.

Tale tantumque vocabulum homini Dei, non sine divina Providentiã inditum esse credimus. Nam et juxta Evangeliorum fidem Spiritus sanctus super unigenitum æterni Patris Filium descendisse monstratur in forma illius aviculæ quæ columba dicitur. Unde plerumque in sacrosanctis libris mystice Spiritum sanctum significare dignoscitur. Proinde et Salvator in Evangelio suis præcepit discipulis, ut columbarum in corde puro insertam simplicitatem C continerent. Columba etenim et simplex, innocensque nuncupari debuit, qui in se columbinis moribus Spiritu sancto hospitium præbuit: cui nomini non inconvenienter congruit illud, quod in Proverbiis scriptum est: *Melius est nomen bonum quam divitiæ multæ* (*Prov. xxii, 1*).

Hic igitur noster præsul non immerito non solum a diebus infantis hoc vocabulo, Deo donante, adornatus proprio ditus est; sed etiam præmissis multorum cæcis annorum ante suæ nativitatis diem cuidam Christi niliti, Spiritu sancto revelante, quasi filius repromissionis mirabili prophetatione nominatus est.

Nam quidam proselytus Britto, homo sanctus, sancti Patricii episcopi discipulus, Maveteus nomine, D

ita de nostro prophetizavit patrone sicuti nobis ab antiquis traditum expertis compertum habetur.

In novissimis, inquit, temporibus sæculi, filius nasciturus est, cujus nomen Columba per omnes insularum Oceani provincias divulgabitur notum; novissimaque orbis tempora clare illustrabit. Mei et ipsius duorum monasteriorum agelluli unius ^b sepiscalæ intervallo disternabuntur: homo valde Deo charus, et grandis coram ipso meriti.

Hujus igitur nostri Columbæ vitam et mores describens, imprimis brevis sermonis textu, in quantum valuero, strictim comprehendam, et ante lectoris oculos sanctam ejus conversationem pariter exponam. Sed et de miraculis ejus succincte quedam quasi legentibus, avide prægustanda ponam: quæ tamen inferius per tres divisa libros plenius explicabuntur. Quorum primus propheticas revelationes; secundus vero divinas per ipsum virtutes effectas; tertius angelicas apparitiones continebit, et quasdam super hominem Dei cælestis claritudinis manifestationes.

Nemo itaque me de hoc tam prædicabili viro, aut mentitum æstimet, aut quasi quædam dubia vel incerta scripturum; sed ea quæ majorum, fideliumque virorum, tradita expertorum cognovi relatione narrantium; et si e ulla ambiguitate ^c caraxaturum sciat. Et vel ex his, quæ ante nos inserta paginis reperire potuimus; ut ex his, quæ audivi ab expertis quibusdam fidelibus, antiquis, sine ulla dubitatione narrantibus, diligentius disciscitantes didicimus.

subjiciemus, de Virginitate c. 10, flexis litterarum apicibus in quadrata, *parietis paginæ caraxata*. BASN.

^a *Lego περιστέρων.*

^b *Pro sepiscalæ.*

^c *Id est, descripturum, sic Aldhelmus, quem mox*

INCIPIT LIBER PRIMUS,

DE PROPHETICIS REVELATIONIBUS.

I. Sanctus igitur Columba nobilibus fuerat oriundus genitibus, patrem habens Fedilintum, filium Cerguso, matrem Æthneam nomine: cujus pater latine Filius Navis dici potest, Scotica vero lingua Magnave. Hic anno secundo post Culedebrine bellum, ætatis vero suæ 42, de Scotia ad Britanniam pro Christo peregrinari volens enavigavit. Qui etiam a puero deditus Christiano tyrocinio, et sapientiæ studiis, integritatem corporis et animæ puritatem, Deo

donante, custodiens; quamvis in terra positus, cælestibus se aptum moribus ostendebat. Erat enim aspectu angelicus; sermone nitidus; opere sanctus; ingenio optimus; consilio magnus; per annos 34 insularum miles est versatus. Nullum etiam unius horæ intervallum transire poterat, quo non aut orationi, aut lectioni, vel scripturioni, vel etiam alicui operationi incumberet. Jejunationum quoque et vigiliarum indefessus laborationibus, sine ulla intermissione diu noc-

taque occupatus, ita ut supra humanam possibilitatem uniuscujusque pondus specialis operis videretur. Et inter hæc omnibus charus, hilarem semper faciem ostendens, sanctorum specie sancti Spiritus gaudio in intimis lætificabatur præcordiis.

II. Sanctus Fintenus, qui postea per universas Scotorum Ecclesias valde nobiles habitus est, a puerili ætate integritatem carnis et animæ, Deo adjuvante, custodiens, studii dialecticalis sophias deditus, hoc propositum in annis juventutis conversatus in corde habuit, ut nostrum sanctum ^a Columbam, Hiberniam desorens, peregrinaturus adiret.

Eodem æstuens desiderio ad quemdam vadit seniore sibi amicam, in sua gente prudentissimum, venerandumque clericum, qui Scotice vocitabatur ^b Columbus, ut ab eo prudentiæ quasi aliquod audiret consilium. Cui cum suos tales denudaret cogitatus, hoc ab eo responsum accepit: « Tuum, ut ætate, adeo inspiratum devotumque desiderium quis prohibere potest, ne ad sanctum Columbam transnavigare debeas? »

Eadem hora casu adveniunt duo monachi sancti Columbæ, qui de sua interrogati ambulatione, « Nuper, aiunt, de Britannia remigantes hodie a Roberto venimus. » — « Sospesne est, ait Columbus, vester Columba sanctus Pater? » Qui valde illacrymati, cum magno dixerunt mœrere: Vere salvus est noster ille patronus, qui his diebus nuper migravit ad Christum. Quibus auditis Fintenus et Columbus, et omnes qui ibidem ierant, prostratis in terram vultibus amare flevere. Fintenus consequenter percontatur, dicens: « Quom postæ successorem reliquit? — Batheneus, aiunt, suum alumnum. Omnibusque clamitantibus, *Dignum et debitum*; Columbus ad Fintenum ait: Quid ad hæc, Fintene, facies? Qui respondens, ait: « Si Dominus permiserit, ad Batheneum virum sanctum et sapientem enavigabo; et si me susceperit, ipsum abbatem habebō. »

Tum deinde supra memoratum Columbum osculatus, et valedicens, navigationem præparabat, et sine ulla morula transnavigans Jovam devenit insulam. Et necdum in id temporis usque nomen ejus in his locis erat notum. Unde et imprimis quasi quidam ignotus hospes hospitaliter susceptus; ad die internuntium ad Batheneum mittit, ejus allocationem facie ad faciem habere volens, qui ut erat affabilis, et peregrinis appetibilis, jubet ad se adduci. Qui statim adductus, primo ut veniebat, flexis genibus in terram se prostravit, visusque a seniore sancto surgit; et residens interrogatur a Batheneo, adhuc incerto de gente et provincia, nomineque et conversatione, et pro qua causa inierit navigationis laborem. Qui ita interrogatus omnia per ordinem enarrans, ut susceperetur, humiliter exoptulat.

Cui sanctus, senior his ab hospite auditis, simulque

A hunc esse virum cognoscens, de quo pridem aliquando sanctus Columba propheticè vaticinatus est: « Gratias, ait, Deo meo agere debeo quidem in tuo adventu, filii. Sed et hoc indubitanter scito, quod noster monachus non eris. »

Hoc audiens valde contristatus inft: « Forsitan ego indignus tuus non mereor fieri monachus. » S nior consequenter inquit: « Non quod, ut dicis, indignus esses, hoc dixi; sed quamvis maluissem te apud me retinere, mandatum tamen sancti Columbæ mei defensoris profanare non possum, per quem Spiritus sanctus de te prophetavit. Aliaque die mihi soli seorsum propheticè sic profatus ore inter cætera dixit: Hæc mea, o Bathenee, intentius debes audire verba; statim namque post meum de hoc ad Christum sæculo expectatum, et valde desideratum transitum, quidam de Scotia frater, qui nunc bene juvenilem bonis moribus agens ætatem, sacræ lectionis satis studiis imbutus, nomine Fintenus, ad te, inquam, perveniens humiliter exoptulabit, ut ipsum suscipiens inter cæteros annumeres monachos. Sed hoc ei in Dei præsentia prædestinatum non est, ut ipse alicujus fieret monachus; sed et monachorum abbas, et animarum dux ad celeste regnum olim electus a Deo est. Nobis [*Leye Noli*] itaque hunc memoratum virum in his nostris apud te retinere insulis, ne et Dei voluntati contraire videaris. Sed hæc ei intimans verba, ad Scotiam in pace remittas, ut in Laginestum vicinis mari finibus monasterium construat; et ibidem Christi ovium pascens gregem, innumeras ad patriam animas celestem perducat. »

Hæc audiens sanctus junior, Christo lacrymas fundens, agit gratias, inquires: « Secundum sancti Columbæ propheticam fiat mihi et mirabilem præsentiam. »

His denique verbis sanctorum obtemperans, et a Batheneo accipiens benedictionem, in pace ad Scotiam transnavigavit.

III. Alio in tempore vir beatus in mediterranea Hiberniæ parte monasterium, quod Scotice dicitur Dairmag, divino fundans nutu, per aliquot demoratur menses. Libuit animo visitare fratres, qui in Cloensi Sancti Cerani cœnobio commanebant.

Audito itaque ejus accessu universi undique ab agellulis monasterio vicinis, cum his qui ibidem inventi sunt, congregati, cum omni alacritate suum consequentes abbatem Alitherum, quasi angelo Domini obviam egressi vallum monasterii, unanimes pergunt, humiliatisque in terram vultibus, eo viso, cum omni reverentia exosculatus est ab eis; hymnisque et laudibus resonantes, honorifice ad ecclesiam perducebant; quamdamque de lignis pyramidem erga sanctum deambulantem constringentes a quatuor viris æque ambulantis supportari fecerunt: ne videlicet sanctus senior Columba ejusdem fratrum multitudinis constipatione molestaretur.

^a Ab alijs *Columbanus* dicitur. MABILL.

^b Diversus plane a Columba nostro fuit et alter: primus doctor fidei Christianæ Transmontanus Pictis ad Aquilonem primusque fundator monasterii quod

in Hie insula multis diu Scotorum Pictorumque populis venerabile mansit. Hic videlicet Columbus, nunc a nonnullis composito a cella et Columbario nomine Columcelli vocatur. Beda. iv, cap. 10. BASN.

Eadem hora quidam valde despectus vultu et habitu, puer familiaris, et ne dum senioribus placens, retro in quantum valuit, se occultans accessit; ut videlicet vel illius amphibali simbriam, quo vir beatus induebatur, occulte et, si fieri posset, ipso nesciente et non sentiente, tangeret; sed hoc tamen sanctum non latuit. Nam quod corporalibus oculis retro se actum intueri non potuit, spiritualibus perspexit. Unde subito restitit, et post se extendens manum, cervicem pueri tenet, ipsumque trahens ante faciem suam statuit, omnibusque, qui ibidem circiter astabant, dicentibus: « Dimitte, dimitte, quare hunc infelicem et injuriosum retines puerum? » Sanctus e contra hæc puro pectore verba depromit propheticè: « Sinite fratres, sinite modo. » Ad puerum vero valde tremefactum dicit: « O fili, aperi os tuum, et porrige linguam. » Jussus tum puer com ingenti tremore aperiens os suum, linguam porrexit; quam sanctus, sanctam manum extendens, et diligenter benedicens, ita propheticè profatur dicens: « Hic puer quamvis nunc despicibilis et valde vilis videatur, nemo tamen ipsum ob id despiciat; ab hac enim hora non solum vobis non displicebit, sed valde placebit, bonisque moribus et animæ virtutibus paulatim de die in diem crescat: sapientia quoque et prudentia magis ac magis in eo ab hac die adaugebitur; et in hac nostra congregatione grandis est futurus proventus. Lingua quoque ejus salubri et doctrina, et eloquentia a Deo donabitur. »

Hic erat Ereneus postea per omnes Scotiæ Ecclesias famosus, et valde notissimus. Qui hæc omnia supra scripta verba Segeneo abbati de se prophetata enarraverat, meo decessore Failbeo intentius audiente, qui et ipse cum Segeneo præsens inerat; cujus relatione et ego I, se cognovi hæc eadem quæ narravi.

Sed et multa alia hisdem diebus, quibus in Cloensi cœnobio sanctus hospitabatur, revelante Spiritu Sancto prophetavit; hoc est, de illa quæ post dies multos ob diversitatem Paschalis festi orta est inter Scotiæ Ecclesias discordia, et de quibusdam angelicis frequentationibus sibi manifestatis: quibus quedam intra ejusdem cœnobii septa ab angelis tunc temporis frequentabantur loca.

IV. Alio in tempore, cum in Jova insula die fragosæ et inpestatis, et intolerabilis undarum magnitudinis, sedens in domo sanctus, et fratribus præcipiens, diceret: « Præparate ocius hospitium, aquamque ad lavandos hospitem pedes haurite; » quidam ex ipsis frater consequenter: « Quis, ait, hac die valde ventosa, et nimis ventosa (sic), et nimis periculosa, licet breve fretum, prospere transnavigare potest? » Quo audito, sanctus sic profatur: « Cuidam sancto et electo homini, qui ad nos ante vesperam perveniet, Omnipotens tranquillitatem quamlibet in tempestate donabit. »

Et ecce eadem die siquandam a fratribus expectata navis, in qua sanctus inerat Chamnachus, juxta sancti prophetationem pervenit. Cui sanctus cum fratribus obviam venit, et ab eo honorifice et hospitaliter susceptus est. Illi vero nautæ, qui cum Chamnecho inerant, interrogati a fratribus de qualitate navigationis, sic retulerunt, sicut sanctus Columba prius de tempestate et tranquillitate pariter Deo donante, in eodem mari, et hisdem horis mirabili divisione prædixerat, et tempestatem eminus visam non sensitisse præfati sunt.

V. Alio itidem die sanctus Columba in sua commanens matrice Ecclesia, repente in hanc subridens vocem erupit dicens: « Columbanus aq nos transnavigare incipiens, nunc in undosis charybdis æstibus valde periclitatur. Abbasque ad eorum in prora sedens, palmas elevat; turbatum quoque et tam formidabile pelagus benedicit, quem tamen Dominus sic terret, non ut navis naufragio, in qua ipse resedit, undis obruatur, sed potius ad orandum intentius suscitetur, ut ad nos, Deo propitio, post transvadatam perveniat periculum. »

VI. In tempore quoque alio, de Cormaca, vir utique sancto, qui tribus non minus vicibus Erenum [F. erenum] in Oceano laboriose quæsit, nectamen invenit, sanctus Columba, ita prophetizans ait: « Hodie iterum Cormachus desertam cupiens reparire, enavigare incipit ab illa regione quæ ultra Modam fluvium sita est, et Cirros dicitur; nec tamen etiam hac vice, quod quærit, inveniet; et non ob aliam ejus culpam, nisi quod alicujus religiosi abbatibus monachum, ipso non permittente, discessorem secum non recte comitari navigio susceperit. »

VII. In tempore alio, hoc est, post multos annorum transcursus, cum esset vir sanctus in Jova insula, subito dicit ad suum ministratorem: « Cloecam pulsa, » cujus sonitu fratres incitati, ad ecclesiam, ipso sancto præsule præeunte, ocius currant, ad quos ibidem flexis genibus inquit: « Nunc intente pro hoc populo et Aldano rege Dominum oremus, hac enim hora ineunt bellum. » Et post modicum intervallum egressus oratorium, respiciens in eorum, inquit: « Nunc barbari in fugam vertuntur; » Aldanoque quamlibet infelici, tamen concessa est victoria. Sed et de numero, de exercitu Aldani interfectorum trecentorum et trium virorum, vir beatus prophetice narravit.

VIII. Alio quoque in tempore, ante supra dictum bellum, Sanctus Aldanum regem interrogat de regni successore. Illo respondente, nescire quis caset de tribus illis regnaturus, Sanctus consequenter hoc profatur modo: « Nullus ex his tribus erit regnaturus, nam in bellis cadent ab iniunctis trucidandi; sed nunc si alios juniores habeas, ad me veniant, et quem ex eis elegerit Dominus regem, subito super meum irruet gremium. » Quibus accitis secundum

* De hujus insule situ in mari Hibernico, quæ Hiona sive Iona vocatur, non una est scripto-

rum sententia. Mabillon. not. ad Camucan p. 362. Bax.

verbum Sancti, Enochius adveniens; in sinu ejus recubuit; statimque Sanctus eum osculatus benedixit, et ad patrem ait: « Hic est superstes, et rex post te regnurus, et filii ejus post eum regnabunt. » Sic omnia post suis temporibus plene adimpleta sunt, et Enochius post patrem in regnum successit.

IX. Domnallus filius Aido adhuc puer, ad sanctum Columbam per nutritores adductus est, quem intuens percontatur, inquiring: « Cujus est filius hic, quem adduxistis? » Illis respondentibus, « Hic est Domnallus, qui ad te ideo perductus est, ut tua redeat benedictione ditatus. » Quem cum Sanctus benedixisset, continuo ait: « Hic super omnes fratres suos superstes erit, et rex valde famosus, nec unquam in manus inimicorum tradetur; sed morte placida in senectute, et intra domum suam coram amicorum familiarium turba super suum morietur lectum. » Quæ omnia secundum beati vaticinium viri de eo vere adimpleta sunt.

Eodem tempore Sanctus, et in eodem loco, ad Scandalanum filium Colmanni apud Aidum regem in vinculis retentum, visitare eum cupiens pergit; ipsamque cum benedixisset, confortans ait: « Fili, noli contristari, sed potius lætare et confortare. Aidus enim rex, apud quem vinculatus es, de hoc mundo te præcedet, et post aliqua exilii tempora triginta annis in gente tua rex regnurus eris, iterumque de regno effugaberis, et per aliquos æjulabis [Fort. exulabis] dies; post quos a populo renuntiatus [F. reinvitat] ut infra per tria regnabis brevia tempora. »

Quæ cuncta juxta vaticinationem Sancti plene expleta sunt. Nam post annos triginta de regno expulsus per aliquod exulavit spatium temporis, sed post a populo reinvitat; non ut putabat, tribus annis, sed tenuis regnavit mensibus; post quos continuo obiit.

XI. In tempore alio duo plebei ad Sanctum in Jova commorantem insula deveniunt; quorum unus Meldanus de filio suo, qui præsens erat, sanctum interrogat, quid esset ei futurum. Cui sanctus sic profatur: « Nonne Sabbati dies hodierna est? Filius tuus sexta feria in fine morietur septimanæ, octavaque die, hoc est, Sabbato, hic sepeliatur. »

Alter proinde plebeius, et ipse de filio, quem ibidem secum habuit, nihilominus interrogans, talem sancti audit responsonem: « Filius tuus suos videbit nepotes, et in hac insula senex sepeliatur. » Quæ omnia secundum verbum Sancti de pueris ambobus suis temporibus plene sunt expleta.

XII. Quadam die, cum vir venerabilis in Jova demoraretur insula, quidam frater Berachus nomine ad Ethicam proponens insulam navigare, ad Sanctum mare accedens, ab eo benedici postulat; quem sanctus intuitus, inquit: « O fili, hodie intentius præcaveo, ne Ethicam cursu ad terram directo per latus coneris transmeare pelagus; sed potius circumiens minores secus naviges insulas, ne, videlicet, alio

A monstruoso perterritis prodigio, vix inde passus evadere. »

Qui accepta a Sancto benedictione recessit, et navim ascendens Sancti verbum quasi parvipendens transgreditur. Majora proinde Ethici transmeans spatia pelagi, ipse, et qui ibi inerant nautæ, vident; et ecce cetus miræ et immensæ magnitudinis se instar montis erigens, ora aperit patula, nimis densosa, supernatans. Tum proinde remiges deposite velo valde perterriti, retroversi illam obortam ex belluine motu fluctuationem vix evadere potuerunt; Sanctique verbum recognoscentes propheticum admirabantur.

Eodem quoque die Sanctus, Baltheneo ad supra memoratam insulam navigaturo, mane de eodem intinavit ceto inquiring: « Hac præterita nocte media cetus magnus de profundo maris se sublevavit, et inter Jovam et Ethicam insulam se hodie in superficiem eriget æquoria. » Cui Baltheneus respondens inquit: « Ego et illa bellua sub Dei potestate sumus. » Sanctus: « Vade, ait, in pace: fides tua in Christo te ab hoc defendet periculo. » Baltheneus tum deinde a Sancto benedictione accepta, a portu enavigavit; transcursumque non parvis per spatia, ipse et socii cetum aspiciunt, perterritisque omnibus, ipse solus æquor et cetum ambabus manibus elevatis benedicit intrepidus; eodemque momento bellua magna se sub fluctibus immergens, nusquam deinceps eis apparuit.

XIII. Alio quoque in tempore fratres intempesta nocte suscitatur Sanctus, ad quos in ecclesia congregatos dicit: « Nunc intentius Dominum precemur, nam in hac hora aliquod inauditum peccatum perpetratum est, pro quo valde est tremenda judicialis vindicta. De quo peccato oratio die aliquibus paucis percontantibus intinavit, dicens: « Post paucos menses cum Lugaido nesciente infelix ille homuncio ad Jovam perveniet insulam. »

Atto itaque die Sanctus ad Jormitium [Dormitium], interjectis quibusdam mensibus, præcipiens præfatur: « Surge citius, Lugaidus appropinquat; » dicitque ei, ut miserum, quem secum in navi habet, in Maleam propellat insulam, ne hujus insulæ cespitem calcet. Qui præcepto Sancti obsecutus ad mare pergit, Lugaidoque adventanti omnia Sancti prosequitur de infelici viro verba.

Quibus auditis ille infelix juravit, nunquam se cibum cum aliis accepturum, nisi prius Sanctum videret Columbam, eumque alloqueretur. Quæ infelicitatis verba Dormitius ad Sanctum reversus retulit. Quibus compertis, Sanctus ad portum perrexit Baltheneoque, prolatis sacræ Scripturæ testimoniis, suggerenti, ut miseri pœnitudo susciperetur, Sanctus consequenter inquit: « O Balthenee, hic homo fratricidium in modum Cain perpetravit, et cum sua matre mœchatus est. »

Tum dein miser in littore flexis genibus leges pœnitentiæ expleturum se promisit, juxta Sancti indicationem. Cui sanctus ait: « Si duodecim annis inter Britones cum fletu et lacrymis pœnitentiam ege-

ris, nec ad Scotiam usque ad mortem reversus fueris, forsā Deus peccato ignoscet tuo. »

Hæc dicens, Sanctus ad suos conversus dicit : « Hic homo filius est perditionis, qui quam promisit poenitentiam, non explebit ; sed mox ad Scotiam revertetur, ibique in brevi ad inimicis interficiendus peribit. » Quæ omnia secundum Sancti prophetiam ita contigerunt. Nam miser iisdem diebus ad Hiberniam reversus in regionem quæ vocatur Lea, in manus incidens inimicorum trucidatus est.

XIV. Alio itidem in tempore Lugbeus, cujus supra mentionem fecimus, quadam die ad Sanctum post frugum veniens triturationem, nullo modo ejus faciem intueri potuit, miro superfusam rubore ; valdegre pertimescens cito aufugit ; quem Sanctus compassios paululum manibus revocat. Qui reversus a Sancto statim interrogatus, cur ocius aufugisset, hoc dedit responsum : « Ideo fugi, quia nimis pertimui. » Et post aliquod modicum intervallum fiducialius agens, audent Sanctum interrogare, inquit : « Nonquid in hac hora aliqua tibi formidabilis ostensa visio erat? » Cui Sanctus tale dedit responsum : « Tam terrificæ ultio nunc in remota orbis parte peracta est ! « Qualis, ait juvenis, vindicta, et in qua regione facta? » Sanctus tum sic profatur : « Sulphurea de cælo flamma super Romani juris civitatem intra Italiæ terminos sitam hac hora effusa est ; triaque millia ferme virorum, excepto matrum, puerorumque numero, disperierunt : et antequam præsens annus [Add. absolvatur], Gallici nautæ de Galliarum provinciis adventantes, hæc eadem tibi enarrabunt. »

Quæ verba post aliquot menses veridica fuisse, sunt comprobata. Nam idem Lugbeus simul cum sancto viro ad Capuæ regionis (sic) pergens, nauclerum et nautas adventantes parca interrogans, sic omnia illa de civitate cum civibus ab eis audit enarrata, quemadmodum a prædicabili viro sunt prædicta.

XV. Quadam brumali et valde frigida die Sanctus magno molestatus mœrore levit : quem suus ministrator Diormitius de causa interrogans mœstitiæ, hoc ab eo responsum accepit : « Non immerito, o filiole, ego in hac hora contristor, meos videns monachos, quos Laifranus nunc gravi fatigatos labore in alicujus majoris domus fabrica molestat, quod mihi valde displicet. » Mirum dictu, eodem momento horæ, Laifranus, habitans in monasterio Roboreti campi, quodammodo coactus et quasi quadam pyra intrinsecus succensus, jubet monachos a labore cessare, aliquamque cibationum consolationem præparari ; et non solum in eadem die otiosi, sed et in cæteris asperæ tempestatis diebus requiescere. Quæ verba ad fratres consolatoria a Laifrano dicta Sanctus in spiritu audiens flere cessavit, et mirabiliter gavisus, ipse in Jova insula commanens, fratribus, qui ad præsens venerant, per omnia enarravit, et Laifranum monachum benedixit consolatorem.

XVI. Alio in tempore, Sanctus in cacumine sedens montis, qui huic monasterio eminens supereminet, ad

suum ministratorem Diormitium conversus, profatus est, dicens : « Miror quare tardius appropinquat quædam de Scotia navis, quæ quemdam advehit sapientem virum, qui in quodam facinore lapsus lacrymosam gerens poenitentiam mox adveniet. » Post proinde haud grande intervallum ad Austrum prospiciens minister velum navis vidit ad portum appropinquantis ; quam cum Sancto adventantem demonstraret : « Cito surgito, inquit [F. inquit] : eam proseyto obviam, cujus veram Christus suscepit poenitentiam. » At vero Fechnas de navi descendens, Sancto ad portum pervenienti obvius occurrit cum fletu, et lamento, ante pedes ejus ingenucularum flexigenibus, amarissime ingemuit ; et coram omnibus qui ibidem inerant peccantias confitetur suas.

B Sanctus cum eo pariter illacrymatus ad eum ait : « Surge, fili, et consolare, dimissa sunt tua, quæ commisisti, peccamina. Quia sicut scriptum est : *Cor contritum et humiliatum Deus non spernit.* » Quisurgens gaudenter a Sancto susceptus, ad Baitheneum tunc temporis in campo Longo præpositum commorantem, post aliquot dies in pace commigrans.

XVII. Alio in tempore binos mittens monachos ad suum alium monachum, nomine Caittanum, qui eodem tempore præpositus erat in cella, hæc per eosdem nuntios Sanctus commendat verba : « Cito euntes ad Caittanum properate, diciteque illi, ut ad me sine ulla veniat morula. » Qui verbo Sancti obsecuti, exeuntes, et ad cellam pervenientes suæ legationis qualitatem Caittano intimaverunt. Qui eadem hora nullo demoratus modo, Sancti prosecutus legatos ad eum in Jova insula commorantem, eorum itineris comes, celeriter pervenit. Quo viso Sanctus ad eum taliter locutus, his compellat verbis : « O Caittane, bene fecisti ad me obedienter festinando. Requiesce paulisper, idcirco ad te invitandum misi, amans amicum, ut hic mecum in vera finias obedientia vitæ cursum tuæ ; nam ante hujus hebdomadis finem ad Deum in pace transibis. » Quibus auditis, gratias agens Deo, Sanctum lacrymans exosculatus est, et ad hospitium, accepta ab eo benedictione, pergit ; eademque subsecuta nocte infirmatus, juxta verbum Sancti, in eadem septimana ad Christum Dominum emigravit.

D XVIII. Quadam Dominica die ultra sæpe memoratum clamatum est fretum ; quem audiens Sanctus clamorem, ad fratres, qui ibidem inerant : « Ite, ait, celeriter, peregrinosque de longinqua venientes regione, ad nos ocius adducite. » Qui continuo obsecuti transfretantes adduxerunt hospites, quos Sanctus exosculatus consequenter de causa percontatur itineris. Qui respondentes aiunt : « Ut hoc etiam anno apud te peregrinemur, venimus. »

Quibus Sanctus hanc dedit responsonem : « Apud me, ut dicitis, anni unius spatio peregrinari non poteritis, nisi prius monachicum promiseritis votum. Quod qui inerant præsentibus valde mirati sunt, ad hospites eadem hora adventantes dicit. » Ad quæ Sancti verba senior respon lens frater ait : « Hæc in

mente propositum licet in hanc horam usque nul-
latenus habuerimus, tamen tuum sequemur consilium,
divinitus, ut credimus, inspiratum. » Quid plura?
Eodem horæ momento oratorium cum Sancto in-
gressi devote, flexis genibus votum monachile vove-
runt.

Sanctus tum deinde ad fratres conversus ait:
« Hi duo proselyti, vivam Deo seipsos exhibentes
hostiam, longaque in brevi Christianæ tempora
militiæ complentes, hoc mox eodem mense ad Chris-
tum Dominum in pace transibunt. » Quibus auditis
ambo fratres gratias Deo agentes, ad hospitium de-
ducti sunt, interjectisque diebus septem, senior fra-
ter cœpit infirmari, et eodem peracta septimana, ad
Domisium emigravit. Similiter et alter post se, tem-
alios dies infirmatus ejusdem in fine hebdomalis ad
Dominum feliciter migravit. Etsic, secundum Sancti
veridicam prophetiam, intra ejusdem mensis termi-
num ambo presentem finierunt vitam.

XIX. Dum per aliquot dies in insula demoraretur
Scotia vir beatus, alienus loci terrulam, mari vicini-
nam, baculo percussis, ad comites ait: « Mirum
dictu, o filii, hodie in hac hujus loci terrula quidam
gentilis senex, naturale per totam bonum custodiens
vitam, et baptizabitur, et morietur, et sepelietur. »
Et ecce quasi post unius intervallum horæ navicula
ad eundem supervenit portum, cujus in prora qui-
dam advectus est decrepitus senex Geone primarius
cœhortis, quem bini juvenes de navi sublevantes,
ante beati viri conspectum deponunt. Qui statim
verbo Dei a Sancto per interpretem recepto credens,
ab eodem baptizatus est; et post expleta baptizatio-
nis mysteria, sicut Sanctus prophetizavit, eodem in
loco consequenter obiit, ibidemque socii congesto
lapidum acervo sepeliunt, qui hodieque in hac ora
cernitur maritima, fluviusque ejusdem loci, in quo
idem baptisma acceperat, ex nomine ejus in
bodiernum diem nominatus et ab accolis vocitatus.

XX. Alio in tempore, Sanctus cum in Scotiensium
paulo superius moraretur memorata regione, casu
Dominica die ad quoddam devenit vicinum monaste-
rium, quod *Scotice Triolt* vocitatur. Eadem die
proinde quemdam audiens presbyterum sacræ Eu-
charistiæ mysteria confitentem, quem ideo fratres,
qui ibidem commanebant ad Missarum elegerant
peragenda solennia, quia valde religiosum æstima-
bant, repente hanc formidabilem de ore profert
vocem: « Munda et immunda pariter nunc permis-
ceri cernuntur, hoc est, munda sacræ oblationis
mysteria per immundum hominem ministrata, qui
in sua interim conscientia aliquod grande occultat
facinus. » Hæc qui inerant audientes, tremefacti
nimis obstupere. Ille vero, de quo dicebantur hæc
verba, coram omnibus peccantium compulsus est
confiteri suam, Christianique commilitones, qui in eccle-
sia Sanctum circumstantes, occulta cordis audierant
manifestantem, divinam in eo scientiam cum magna
admiratione glorificarunt.

Alio tempore, Sanctus in Jova commaneas insula,

A accitis ad se binis de fratribus viris, quorum voca-
bula Lugbeus et Silnanus, eidem præcipiens dicit:
« Hinc ad Maleam transfretate insulam, et in Cam-
pulis mari vicinis Ertum quærite furacem, qui nocte
præterita solus occulte de insula Coloso perveniens,
sub suo fœno tecta navicula inter arenarum cumulos
per diem se occultare conatur, ut noctu ad parvam
transnaviget insulam, ubi marini nostri juris vituli
generantur et generant, ut de illis furtim occisis edax
valde furax suam replens naviculam ad suum repe-
det habitaculum. »

Qui hæc audientes obsecuti emigrant, furemque
in locis a Sancto præsignatis absconsum reperiunt;
et ad Sanctum, sicuti illis præceperat, perduxerunt.
Quo viso, Sanctus ad eum dicit: « Quare tu res ali-
enas, divinum transgressus mandatum sæpe furaris?
Quando necesse habueris, ad nos veniens necessaria
accipies postulata. » Et hæc dicens præcepit verve-
ces occidi, et pro furtis dari misero furaci, ne vacuus
ad sua remearet. Et post aliquantum tempus San-
ctus in spiritu prævidens vicinam furis mortem, ad
Baltheneum eo tempore præpositum, commorantem
in campo Lunge mittit, ut eidem feri quoddam pin-
gue pecus, et septem modias novissima mittat mu-
nera. Quibus a Baltheneo, sicut Sanctus commenda-
verat, transmissis, ea die inventus est morte subita
præventus furax misellus, et in exsequis ejus trans-
missa expensa sunt xenia.

Alio tempore, Sanctus cum juxta stagnum Dei prope
ostium fluminis, quod Latine *bos* dicitur, die all-
qua cum fratribus sederet, quidam ad eos Scoticus
poeta devenit, qui cum post aliquam recessisset ser-
mocinationem, fratres ad Sanctum: « Cur, aiunt, a
nobis regrediente Coronano aliquod ex more suæ ar-
tis canticum non postulasti modulabiliter decantari? »
Quibus Sanctus: « Quare et vos nunc inutilia pro-
fertis verba? Quomodo ab illo misero homuncione
postulare cæcæ carmen lætitæ, qui nunc ab inimicis
trucidatus, usque ad finem oculis pervenit vitæ? »
His a sancto dictis, et ecce ultra flumen aliquis cla-
mitat homo, dicens: « Ille poeta, qui a vobis nuper
sospes rediit, hora in hac ab inimicis in via interfec-
tus est. » Omnes tum, qui præsentem inerant, valde
mirati, se invicem intuentes obstupere.

XXIII. Alio itidem tempore, Sanctus in Jova conver-
sans insula, repente inter legendum summo cum in-
genti admiratione gemitu ingenuit mœsto: quod vi-
dens qui præsens inerat Lugbeus, cœpit ab eo percon-
tari subiti causam mœroris. Cui Sanctus valde mœstifi-
catus hanc dedit responsonem: « Duo quidam nunc
regii generis viri in Scotia mutuis inter se vulneribus
transfixi disperierunt, haud procul a monasterio,
quod dicitur *Cellarois* in provincia Magdænorum.
Octava de hac peracta hebdomada, ultra fretum ali-
quis clamitabit, qui hæc de *Hibernia* veniens ita ta-
litter facta enarrabit; sed hæc, o filiole, quamdiu
vixero, nemini indicies. » Octava proinde ultra fre-
tum clamatum est die.

Sanctus tum supra memoratum ad se Lugbeum

vocans silenter ad eum ait: « Qui nunc clamitat ultra fretum ipse est, de quo tibi prius dixeram longævus viator; vade, et educ eum ad nos. » Qui celementer adductus inter cætera hoc etiam retulit: « Duo, inquiens, nobiles viri se mutuo vulnerantes mortui sunt, hoc est, Colmanianus et Romanus. »

Post hæc illius verba narratoris, idem Lugbeus Christi miles Sanctum seorsim cæpit interrogare, dicens: « Quæso mihi de his talibus narres prophetis revelationibus, quomodo si per visum tibi, an auditum, an alio hominibus incognito manifestantur modo? » Ad hæc Sanctus: « De qua nunc, ait, inquiris, valde subtili re, nullatenus tibi quamlibet aliquam particulam intimare potero, nisi prius flexis genibus per nomen excelsi Dei mihi firmiter promittas, hoc te obscurissimum sacramentum nulli unquam hominum cunctis diebus vite meæ enarraturum. » Qui hæc audiens, flexit continuo genua, et prostrato in terram vultu, juxta Sancti præceptionem plene omnia promisit. Qua statim perfecta promissione, Sanctus ad surgentem sic locutus inquit: « Sunt nonnulli, quamlibet pauci admodum, quibus divina hoc contulit gratia, ut etiam totius terræ orbem cum ambitu oceani et coeli uno eodemque momento, quasi sub uno solis radio, mirabiliter laxato mentis sinu, clare et manifestissime speculentur. »

Hoc miraculum Sanctus quamvis de aliis electis dicere videatur, vanam utique fugiens gloriam, de seipso tamen dixisse, per obliquam licet, nullus dubitare debet, qui Paulum legit apostolum vas electionis de talibus narrantem sibi revelatis visionibus; non enim ita scripsit: Scio me; sed, Scio hominem raptum usque ad tertium cælum. Quod quamlibet de alio dicere videretur, nemo tamen dubitat sic de propria, humilitatem custodientem, enarrare personam. Quem etiam et noster Columba in spiritualium visionum narratione secutus est, superius memorata, quam ab eo supra dictus vir, quem plurimum Sanctus amabat, magnis precibus præmissis vix potuit extorquere: sicut ipse coram aliorum personis Sanctorum post sancti Columbæ transitum testatus est, a quibus hæc quæ de Sancto supra narravimus indubitanter didicimus.

XXIV. Alio in tempore, quidam frater ad Sanctum eadem scribentem hora veniens dicit ad eum: « Hoc ferrum, quod in manu habeo, quæso, benedicas. » Qui paululum extensa manu sancta, cum calamo signans, benedixit, ad librum, de quo scribebat facie conversa. Quo videlicet supradicto fratre cum ferro benedicto recedente, Sanctus percuntatur dicens: « Quod fratri ferrum benedixi? » Diormitius pius ejus ministrator: « Pugionem, ait, ad jugulandos tauros vel boves benedixisti. » Qui contra respondens inquit: « Ferrum quod benedixi confido in Domino meo, quod nec homini, nec pecori nocebit. » Quod Sancti firmissimum eadem hora comprobatum est verbum. Nam idem frater vallum egresus monasterii bovem jugulare volens tribus firmis

vicibus, et forti impulsione conatus, nec tamen poterat etiam ejus transigere pellem. Quod monachi scientes experti, ejusdem pugionis [Add. ferrum] ignis resolutum calore per omnia monasterii ferramenta liquefactum dividerunt inlinitum, nec postea ullam potuere carnem vulnerare, illius Sancti manente benedictionis fortitudine.

XXV. Alio in tempore Diormitius, Sancti pius ministrator, usque ad mortem ægrotavit: ad quem in extremis constitutum Sanctus visitans accessit, Christique invocato nomine, infirmi ad lectulum stans, et pro eo exorans dixit: « Exorabilis mihi fias precor, Domine, et animam mei ministratoris pii de hujus carnis habitaculo me non auferas superstiti. » Et hoc dicto aliquantisper contuit. Tum proinde hanc de sacro ore profert vocem, dicens: « Illic meus non solum hac vice nunc non morietur puer, sed etiam post meum obitum annis multis vivet. » Cujus hæc oratio est exaudita. Nam Diormitius statim post Sancti exandibilem precem, plenam recuperavit salutem. Per multos quoque annos post Sancti ad Dominum emigrationem supervixit.

XXVI. Alio in tempore, quidam de Numinensium provincia proselytus ad Sanctum venit, qui se in quantum potuit humiliter, quod nullus sciret (sic) quod episcopus esset, sed tamen hoc Sanctum non poterat latere. Nam alia die Dominica a Sancto jussus Christi corpus ex more conficere, Sanctum advocat, ut simul quasi duo presbyteri Dominicum panem frangerent. Sanctus proinde ad altarium accedens, repente intuitus faciem ejus sic eum compellat: « Benedicat te Christus, frater; hunc solus episcopus episcopali ritu frange panem; nunc scimus quod sis episcopus. Quare lucusque te occultare conatus es, ut tibi a nobis debita non redderetur veneratio? » Quo audito Sancti verbo, humilis peregrinus valde stupefactus Christum in Sancto veneratus est, et qui inerat præsentis nimis admirati glorificaverunt Deum.

XXVII. Alio eodem in tempore, vir venerandus Ernanus presbyterum senem suum avunculum ad præposituram illius monasterii transiit, quod in Himba insula ante plures fundaverat annos. Itaque cum ipsum Sanctum emigrantem exosculatus benediceret, hoc de eo intulit vaticinium, dicens: « Illic meum nunc ingredientem amicum, non me spero iterum in hoc sæculo viventem visurum. »

Itaque idem Ernanus post non multos dies quadam molestatus ægritudine ad Sanctum volens reportatus est; cujus in perventione valde gavisus ire obvius ad portum cæpit. Ipse vero Ernanus quamlibet infirmus, propriis tamen vestigiis a porte obviare Sancto conabatur valde alacer; sed cum esset inter ambos quasi viginti quatuor vice passuum intervallum, subita morte præventus priusquam Sanctus faciem ejus videret viventis, expirans in terram cecidit, ne verbum Sancti ullo modo frustraretur. Unde in eodem loco ante januam

Canabæ crux infixæ est, et altera ubi Sanctus restitit, illo expirante similiter crux hodieque infixæ stat.

XXXIII. Alio quoque in tempore, quidam inter ceteros ad Sanctum plebeius venit, quam cum Sanctus ad se vespere venientem vidisset: « Ubi, ait, habitas? » Ille inquit: « In regione quæ littoribus stagni contermina est, ego inhabito. » — « Illam quam dicis provinciolum, ait Sanctus, nunc barbari populantur vastatores. » Quo audito, miser plebeius maritam et filios deplangere cepit. Quem Sanctus valde merentem videns consolans, inquit: « Vade, homuncule, vade, tua familiola tota in montem fugiens evasit, tua vero omnia pecuscula secum invasores abegerunt, omnemque domus suppellectilem similiter sævi raptores cum præda rapuere. » Hæc audiens plebeius ad patriam regressus cuncta, sicut a Sancto prædicta sunt, invenit exempla.

XXIX. Alio itidem in tempore, omalium illius ætatis in populo fortissimus virorum, sanctam percontatus est virum, qua morte esset præveniendus: cui Sanctus: « Nec in bello, ait, nec in mari morieris, comes tui itineris, a quo non suspicaris causa erit tuæ mortis. » Fortassis, inquit Gorens, aliquis de meis comitantibus amicis me trucidare cogitet, aut marita ob alicujus junioris viri amorem me maleficio mortificare. » Sanctus: « Non ita, ait, continget. Quare, Gorens inquit, de meo interfecitore mihi nunc intimare non vis? Sanctus: « Idcirco, ait, nolo tibi de illo tuo comite nocuo nunc manifestius aliquid edicere, ne ejus crebra recordatio nimis te incutiat, donec veniat dies, qua ejusdem rei veritatem probabis. » Quid immoramur verbis? Post aliquot annorum excursus idem supra memoratus Gorens casu aliqua die sub navi residens, cultello proprio christilianam de castili eradebat: tum deinde alios prope inter se belligerantes audiens citius surgit, ut eos a belligeratione separaret, eodemque cultello illa subitatione negligentius in terra demisso ejus genicula offensa graviter vulnerata est; et tali faciente comite causa ei mortificationis oborta est: quam ipse continuo, secundum sancti vaticinationem viri, mente percussus recognovit, postque aliquantos menses eodem aggravatus dolore moritur.

XXX. Alio namque in tempore, cum Sanctus in Jova, inhabitaret insula, unum de fratribus advocans sic compellat: « Tertia ab hac inlucescente die debebis in occidentali hujus insulæ parte expectare super maris oram sedens. Nam de Aquilonari Hiberniæ regione quadam hospita grus, ventis per longos aeris agitata circuitus, post nonam dici horam valde lesa et fatigata superveniet, et pone consumptis viribus coram te in litore cadens recumbet, quam misericorditer sublevare curabis, et ad propinquam deportabis domum; ibidem hospitaliter receptam per tres dies et noctes ei ministrans sollicitè cibabis, et post expleto recreata triduo nolens ultra apud nos peregrinari, ad priorem Scotiæ dulcem, unde orta est, remeabit regio.

A nem, pleno resumtis viribus. Quam ideo tibi diligenter commendo, quia de nostræ paternitatis regione est oriunda. »

Obsecundat frater, tertianque die post horam nonam, ut iussus fuerat, præcitis adventum prætolatur hospite; adventantemque de littore levat lapsam, ad hospitium portat infirmam, esurientem cibis. Cui ad monasterium vespere reverso Sanctus, non interrogans, sed narrans, ait: « Benedicat te Deus, mi fili, qui peregrinæ bene ministrasti hospite, quæ in peregrinatione non demorabitur, sed post ternos soles ad patriam repedabit. » Quod ita, ut Sanctus prædixit, res etiam probavit. Nam trinalibus hospitata diebus, coram hospite ministro de terra se primum volando elevans in sublime, paulisperque in aere viam speculatus, oceani transvadato aequore, ad Hyberniam recto volatus cursu, die repedavit tranquillo.

XXXI. Alio in tempore vir beatus cum ad campos reverteretur æquoreos, ipse et Congellus abbas quadam secreta æstivi temporis die, haud procul a supra memorata munitione resident. Tum proinde aqua de quodam proximo ad manus lavandas fonticulo ad Sanctos in æneo defertur vasculo; quam cum sanctus Columba accepisset, ad abbatem Congellam a latere sedentem, sic profatur: « Ille fonticulus, o Congelle de quo hæc effusa nobis allata est aqua, ei veniet dies quando nullis usibus humanis aptus erit. » — « Qua causa, ait Congellus, ejus fontana corrumpetur unda? » Sanctus tum Columba: « Quia humano, inquit, cruore replebitur. Nam mei cognationales amici, et tui secundum carnem cogenti in hac vicina munitione belligerantes, committent bellum; unde in supra memorate fonte aliquis de mea cognatione trucidabitur homuncio, cujus cum cæteris interfecit sanguine ejusdem fonticuli locus replebitur. »

Quæ ejus veridica suo tempore post multos vaticinatio expleta est annos. In quo bello, ut multi norunt populi, Dornaalis Aidi filius victor sublimatus est; et in eodem, secundum sancti vaticinium viri, fonticulo quidam de parentela interfectus homo.

Alius mihi Adomnans, Christi miles, Finanus nomine, qui vitam multis anachoreticæ annis juxta Roboreti monasterium Campi irreprehensibiliter decebat, de eodem bello se præserte commissæ aliqua enarrans, protestatus est in supra dicto fonte truncum cadaverinum vidisse, eademque die ad monasterium sancti Congeli quod Scotice dicitur *Canabes*, commissæ reversum bello, quia inde prius venerat; ibi denique duos sancti Congelli senes monachos reperisse, quibus cum de bello eorum se acto, et de fonticulo humano cruore corrupte aliquanta enarraret, illi consequenter: « Verus est propheta Celumbanus, aient, qui hæc omnia quæ hodie de bello et fonticulo expleta enarras, ante multos annos futura nobis audientibus coram sancto Congello juxta Coethirni sedens munitionem præsentaverit. »

XXXII. Eodem in tempore Conallus episcopus A pene innumerabilibus xeniis beato viro hospitium præparavit post conductum supra memoratorum regum turba prosequente multa, revertenti. Proinde sancto adveniēti viro xenia populi multa in platea monasterii strata benedicenda adsignantur, quæ cum benedicens aspiceret xenium alicujus opulenti viri, specialiter demonstrans virum ait : « Cujus est hoc xenium pro misericordiis pauperum, et ejus largitione Dei comitatur misericordia. » Itemque aliud discernerit, inter alia multa, xenium, inquit : « De hoc ego xenio viri sapientis et avari nullo modo gustare possum, nisi prius veram de peccato avaritiæ poenitentiam egerit. » Quod verbum cito in turba divulgatum audiens, occurrit Columbus, filius Aidi, conscius, et veram Sancto flexis genibus poenitentiam agit, et de cætero avaritiæ abrenuntianturum se promittit, et largitionem cum morum emendatione consecuturum. Et jussus a Sancto surgere, ex illa hora est sanatus de vitio tenacitatis. Erat enim vir sapiens, sicuti Sancto in ejus revolutum erat xenio. Ille vero dives, largus Brandeus nomine, de cujus xenio paulo superius dictum est; audiens et ipse Sancti verba de se dicta, ingenuitatis ad pedes Sancti precatur, ut pro eo ad Dominum Sanctus fundat precem, qui ab eo primum pro quibusdam suis objurgatus peccatis, poenitentiam gerens, de cætero se emendaturum promisit, et sic uterque de propriis emendatus et sanatus est vitiis.

Huic primo libro hic insponitur terminus. Nunc sequens orditur Liber de Virtutum miraculis, quæ plerumque etiam prophetis præsentia comitatur.

INCIPIT LIBER SECUNDUS, DE VIRTUTUM MIRACULIS.

I. Alio in tempore, cum vir venerandus in Scotia B apud sanctum Find Barrum episcopum, adhuc juvenis, Sapientiam sacræ Scripturæ addiscens, commeneret, quadam solemnī die vinum ad sacrificale mysterium casu aliquo minime inveniebatur. De cujus defectu cum ministros altaris inter se conquirentes audiret, ad fontem sumpto pergit urceo, ut ad sacræ eucharistiæ ministeria aquam quasi diaconus fontanam hauriret. Ipse quippe illis in diebus erat in diaconatus gradu administrans.

Vir itaque beatus aquaticum, quod de latice hausit, elementum, invocato nomine Jesu Christi, fideliter benedixit, qui in Cana Galitiæ aquam convertit in vinum, quo etiam operante miraculo inferior, hoc est, aquatica natura, in gratiorem, videlicet vinalem, per manus prædicabilis viri conversa est speciem. Vir itaque sanctus à fonte reversus, et ecclesiam intrans talem juxta altare urceum intra se habentem deponit liquorem, et ad ministros : « Habetis, ait, vinum quod Dominus Christus ad sua misit peragenda mysteria. » Quo cognito, sanctus cum ministris episcopus eximias Deo referunt gratias. Sanctus vero juvenis hoc non sibimet, sed sancto Vinniano ascribebat episcopo. Hoc itaque primum virtutis documentum Christus Dominus per suum declaravit discipulum, quod in eadem re initium ponens signorum in Cana Galitiæ operatus est per semetipsum.

II. Quædam erat arbor valde pomosa prope monasterium Roboris Campi, in australi ejus parte, de qua cum incolæ loci quondam haberent pro nimia fructus amaritudine querimoniam, quadam die Sanctus ad eam accessit Autumnali tempore, vidensque lignum incassum abundos habere fructus, qui ex eis gustantes plus læderent quam delectarent; Sanctus elevata manu benedicens, ait ; « In nomine omnipotentis Dei omnis tua amaritudo, o arbor auara a te recedat, utaque huc usque amarissima, nunc in dulcissima vertantur poma. » Mirum dictu, dicto citius eodemque momento ejusdem arboris omnia poma, amissa amaritudine, in miram, secundum verbum Sancti, versa sunt dulcedinem.

III. Alio in tempore Sanctus suos misit monachos, ut de alicujus plebei agellulo virgarum fasciculos ad hospitium afferrent construendum. Qui cum ad Sanctum oneraria repleta navi de supra dictis virgularum materiis, reversi venirent, dicerentque plebeium causa ejusdem valde dispendii contristatum, Sanctus consequenter præcipiens dicit : « Ne ergo scandalizemus virum, ad ipsum a nobis bis terni deferantur hordei modii, eosdemque his in diebus arata ipse seminet in terra. » Quibus ad plebeium, Frindehanum nomine, juxta Sancti jussionem missis, et coram eo cum tali commendatione adsignatis, grater accipiens, ait : « Quomodo post medium æstivum tempus seges seminata contra hujus terræ naturam proficiet? » Marita e contra : « Fac, ait, secundum Sancti mandatum, cui Dominus donabit quæcumque ab eo postulaverit. » Sed et qui missi sunt simul hoc addiderunt dicendo : « Sanctus Columbus, qui nos ad te cum hoc misit munere, hoc mandatum per nos de tua commendavit segete, dicens : Homo ille in omnipotentia Dei confidat, quamvis de mense Junio præmissis diebus seminata in principiis Augusti mensis metetur. » Obsequitur plebeius arando, et seminando, et messem, quam supra dicto in tempore contra spem seminavit, cum omnium admiratione vicinorum in exordio Augusti mensis maturam juxta Sancti verbum mesuit.

IV. Alio itidem in tempore, cum Sanctus in Jova comoraretur insula, sedens in monticulo, qui Latine Munitio Magna dicitur, videt ab aquilone nubem densam, et pluvialem de meridie serenam abortam. Qua ascendente visa, Sanctus ad quemdam de suis juxta se monachum sedentem, nomine Sil-

vanum : « Hæc nubes, ait valde nocua hominibus et pecoribus erit ; hacque die velocius transvolans super aliquantam Scythiæ partem , pluviam vespere distillabit morbiferam : quæ gravia et purulenta humanis in corporibus, et in pecorum uberibus nasci faciet ulcera, quibus homines morbidi, et pecudes illa venenosa gravitudine usque ad mortem molestati laborabunt. Sed nos eorum miserati subvenire languoribus Domino miserante debemus. Tu ergo, Silvane, nunc mecum descendens de monte navigationem præpara, crastina die vita comite et Deo volente, a me pane accepto, Dei invocato nomine, benedicto ; quo in aquam intincto, homines ea conspersi et pecora celerem recuperabunt salutem. »

Quid moramur ? Die crastina his quæ necessaria erant citius præparatis, Silvanus, accepto de manu Sancti pane benedicto, in pace enavigavit. Cui Sanctus a se eadem emigranti hora addit hoc etiam consolatorium verbum, dicens : « Confide, filii, ventos habebis secundos, et prosperos diu noctuque usque dum ad illam pervenias regionem, ut languentibus ibidem celerius cum salubri subvenias pane. » Qui plura ? Silvanus verbo obsecutus Sancti prospera et celeri navigatione, auxiliante Domino, ad supra memoratam perveniens partem, illius regionis plebem, de qua Sanctus prædixerat, devastatam nubis prædictæ morbifera reperit pluvia superfluente citius præcurantem, inprimisque bis terni viri in eadem mari vicinia domo reperti in extremis mortis positi appropinquante, ab eodem Silvano aqua benedictionis aspersi, in eadem præsentis die opportunius sanati sunt. Cujus subitæ sanationis rumor per totam illam morbo pestilentiore vastatam regionem cito divulgatus, omnem morbidum ad sancti Columbæ legatum invitavit populum. Qui juxta Sancti mandatum homines et pecora, pane intincto benedicto, aqua conspersit, et continuo penam recuperantes salutem, homines cum pecudibus salvati Christum in sancto Columba cum eximia gratiarum actione laudarunt. In hac enim supra scripta narratione, ut æstimo, duo hæc manifeste pariter conitantur, hoc est, gratia prophetationis de nube, et virtus miraculum in ægrotantium sanitate. Hæc per omnia esse verissima supradictus Silvanus Christi miles, sancti legatius Columbæ, coram Segeneo abbate, et cæteris testatus est senioribus.

V. Alio in tempore, cum Sanctus in Jova demoraretur insula, prima diei hora quemdam advocans fratrem Lugaidum nomine, taliter eum compellat, dicens : « Præpara cito ad Scythiam celerem navigationem, nam mihi valde est necesse te usque ad Chiliocherum destinare legatum. In hac enim præterita nocte casu aliquo Maugina sancta virgo ab Oratorio post Missam domum reversa titubavit, coxæque ejus in duas confisæ sunt partes. Hæc sæpius meum inclamitans nomen commemorat, a Domino sperans se accepturam per me consolationem. »

Quid plura ? Lugaido obsecundanti et consequenter emigranti Sanctus pineam tradit cum benedictione

A capsellam, dicens : « Benedictio quæ in hac capsellula continetur, quando ad Mauginam pervenies visitandam, in aquæ vasculum intinguatur, eademque benedictionis aqua super ejus infundatur coxam, et statim invocato Dei nomine coxale conjungetur os, et densabitur ; et sancta virgo plenam recuperabit salutem. » Et hoc sanctus addidit : « En ego ponam in hujus capsulæ operculo numerum viginti trium annorum, quibus sacra virgo in hac præsentis post eandem salutem victura est vita. »

Quæ omnia sic plene expleta sunt, sicuti a Sancto prædicta. Nam statim ut Lugaidus ad sanctam pervenit virginem, aqua benedicta, sicut Sanctus commendavit, perfusa coxa, sine ulla morula condensato osse, plene sanata est ; et in adventu sancti Columbæ cum ingenti gratiarum actione gavisa, viginti tribus annis, secundum Sancti prophetiam, post sanitatem in bonis actibus permanens vixit.

VI. Vir vitæ prædicabilis, sicuti nobis ab expertis traditum est, diversorum languores infirmorum, invocato Christi nomine illis in diebus sanavit, quibus ad regum pergens conductum, in dorso cæcæ brevi commoratus est tempore. Nam aut sanctæ manus retentione, aut aqua ab eo benedicta, ægroti plures aspersi, aut etiam smbricæ ejus tactu amphibali, aut alicujus rei, salis videlicet, vel panis benedictione accepta, et lymphis intincta, plenam credentes recuperarunt salutem.

VII. Alio itidem in tempore, quidam a Sancto petram salis benedictam accepit, sorori et suæ nutrici profuturam oculorum dolori ; quæ opthalmiæ laborabat valde gravi languore, id est, oculorum dolore. Talem eulogiam eadem soror et nutricia de manu fratris accipiens, in pariete super lectum suspendit, casuque post aliquantos contigit dies, ut idem viculus cum supra dictæ domuncula femine flamma vastante totus concremaretur. Mirum dictu, illius parietis particula, ne beati viri in ea deperiret suspensa benedictio, post totam anibustum domum stans illæsa permansit ; nec ignis ausus est attingere binales, in quibus talis pendebat salis petra, sudes.

VIII. Aliud miraculum æstimo non tacendum, quod aliquando factum est per contrarium elementum. Multorum namque transcursum annorum circulis post beati ad Dominum transitum viri, quidam juvenis de equo lapsus in flumine mersus, et mortuus, viginti sub aqua diebus permansit. Qui sicuti sub ascella cadens, libros in pellicio reconditos sacculo habebat ; ita etiam post supra memoratum dieum numerum est repertus sacculum cum libris inter brachium et latus continens. Cujus et ad aridam reportato cadavere, et aperto sacculo, folium sancti Columbæ sanctis scriptum digitulis, inter aliorum folia librorum non tantum corrupta, sed et putrefacta, inventum est nullo modo corruptum, ac si in scrinio esset reconditum.

IX. Alio namque tempore, cum Sanctus in sua versaretur peregrinatione, inlans ei per parentes ad baptizandum offertur iter agenti. Et quia in vicinia

aqua non inveniebatur locis, Sanctus ad proximam declinans rupem, flexis genibus pauli-per oravit. Et post orationem surgens, ejusdem rupis fontem benedixit, de qua consequenter aqua ebulliens abundanter fluxit, in qua continuo infantulum baptizavit, de quo et baptizato hæc vaticinans intulit verba, inquit: « Hic puerulus usque ad extremam longævus vivet ætatem; in annis juvenilibus carnalium desiderijs satis serviturus, et deinceps Christianæ usque in exitum militiæ mancipandus; in bona senectute ad Dominum emigrabit. » Quæ omnia eodem viro juxta sancti contigerunt vaticinium, et qui fonticulus adhuc sancti nomine Columbæ ibidem pollens cernitur.

X. Alio in tempore, vir beatus cum in Pictorum provincia per aliquot demoraretur dies, audiens in plebe gentili de aliquo fonte divulgari famam, quem quasi divinum stolidi homines, diabolo eorum obcæcante sensus, venerabantur; nam de eodem fonticulo bibentes, aut in eo manus vel pedes de industria lavantes, dæmoniaca, Deo permittente, percussi arte, aut leprosi, aut luscii, aut etiam debiles, aut quibuscunque alijs infestati infirmitatibus revertebantur, ob quæ omnia seducti gentiles, divinum fonti deferebant honorem; quibus compertis, Sanctus alia die intrepidus accessit ad fontem. Quod videntes Magi, quos ipse sæpe confusos et victos a se repellebat, et valde gavisus sunt, scilicet putantes eum similia illius nocuæ tactu aquæ passerum.

Ille vero inprimi, elevata manu sancta, cum invocatione Christi nominis, manus lavat et pedes, tum deinde cum sociis de eadem a se benedicta bibit, ex illaque die dæmones ab eodem recesserunt fonte, et non solum nulli nocere permissus est, sed etiam post Sancti benedictionem, et in eo lavationem, multæ in populo infirmitates per eundem sanate sunt fontem.

XI. Alio in tempore, vir sanctus in mari periclitari cœpit: totum namque vas navis valde concussum magnis undarum cumulis fortiter ferebatur, grandi undique insistente ventorum tempestate. Nautæ tum forte Sancto cum illis exhaurire conanti, aiunt: « Quod nunc agis, non magnopere nobis proficit periclitantibus; exorare potius debes pro pereuntibus. » Quo audito, aquam cessat amarum exinanire, dulcem vero et intentam precem cœpit ad Dominum fundere. Mirum dictu, eodem horæ momento, quo Sanctus in prora stans extensis ad cœlum palmis Omnipotentem exoravit, tota aeris tempestat, et maris savitia dicto citius sedata cessavit; et statim serenissima tranquillitas supersecuta est. Qui vero erant in navi, obstupefacti, cum magna admiratione referentes gratias glorificaverunt Dominum in sancto et prædicabili viro.

XII. Alio quoque in tempore, sæva nimis insistente et periculosa tempestate, sociis, ut pro eis Dominum Sanctus exoraret, inclamantibus, hoc eis dedit responsum, dicens: « Hac in die non

• Locus mendosus, ut multi alii, quos ultra notare supersedebimus. EDIT.

A est meum pro vobis in hoc periculo constitutus orare; sed est abbas Cahinnichi sancti viri. Mira dicturus sum: Eadem hora quinta Cahinnichus in suo conversans monasterio, quod Latine Campulus Bovis dicitur, Spiritu revelante sancto supra dictam sancti Columbæ interiore cordis aure vocem audierat. Et cum forte post nonam cœpisset horam in oratorio eulogiam frangere, ocius deserit mensulam, unoque in pede inhærente calceo, et altero præ nimia festinatione relicto, festinanter pergit hac cum voce ad ecclesiam: « Non est nobis nunc tempus prandere, quando in mari periclitatur navis sancti Columbæ. » Hoc enim nomen Cahinnichi ingemians commemorat, ut pro eo et socijs pereclitanibus exoret.

B Post hæc illius verba oratorium ingressus flexis genibus paulisper oravit, ejusque orationem exaudiente Domino, illico tempestat cessavit, et mare valde tranquillum factum est. Tum dein sanctus Columba Cahinnichi ad ecclesiam præparationem in spiritu videns, quamlibet longe conversantis, mirabiliter hoc de puro pectore profert verbum, dicens: « Nunc cognovi, o Cahinniche, quod Deus tuam exaudierit precem; nunc valde nobis proficit tuus ad ecclesiam velox cum uno calceamento cursus. » In hoc itaque tali miraculo amborum, ut credimus, oratio cooperata est sanctorum.

XIII. Alio quoque in tempore, superius memorati viri sancti ad Sanctum venientes ab eo simul unanimis postulavit, ut ipse a Domino postulans impetraret, prosperum crastina die ventum sibi dari, diversa emigraturis via. Quibus Sanctus respondens hoc dedit responsum: « Mane crastina die Baitheus a portu Jovæ enavigans insule statum habebit secundum, usquequo ad portum perveniat Campilunce. » Quod ita juxta Sancti verbum Dominus donavit. Nam Baitheus plenis eadem die velis magnum totum pelagus usque ad Æthicam transmeavit terram. Hora vero diei ejusdem tertia, vir venerandus Columbanum advocat presbyterum, dicens: « Nunc Baitheus prospere optatum pervenit ad portum: ad navigandum te hodie præpara; mox Dominus ventum convertet aquilonem. » Cui sic præloato beati viri verbo, eadem hora auster obsecundans ventus se in aquiloneum convertit statum, et ita in eadem die uterque vir sanctus alter ab altero in pace aversus, Baitheus mane ad Æthicam terram, Columbanus post meridiem Hiberniam incipiens appetere, plenis enavigavit velis, et statibus secundis.

Hoc illustri viri virtute orationum, Domino donante, effectum est miraculum, quia sicut scriptum est: Omnia possibilia sunt credenti.

Post illa in die sancti Columbanus egressum, Sanctus hoc de illo propheticum Columba protulit verbum: « Vir sanctus Columbanus, cui emigranti benediximus, nusquam in hoc sæculo faciem videbit meam. » Quod ita post expletum est. Nam eodem anno sanctus Columba ad Dominum transivit.

XIV. • Alio quoque in tempore, quidam juvenis Co-

lumbanus nomine, qui ad januam tugurioli subito A
perueniens restitit, in quo vir beatus scribebat. Illic
idem post vaccarum reversus mulsionem, in dorso
portans vasculum novo plenum lacte, dicit ad
Sanctum, ut juxta morem tale benediceret onus.
Sanctus tum ex adverso eminens in aere signum
manu elevata salutare depinxit. Quod illico valde
concussus est, gergennaque operculi per sua bina
foramina retrusa, longius projecta est; operculum
terra tenus cecidit; lac ex majore mensura in solum
defusum est. Juvenculus vas cum parvo quod reman-
serat lactis, super fundum in terra deponit, genua
flectit suppliciter. Ad quem: « Surge, ait Columba,
hodie in tua operatione negligenter egisti. Dæmo-
nem enim in fundo vacui lautantem vasculi impresso
Domnico crucis signo ante infusionem lactis non ef-
fugasti, cujus videlicet signi nunc virtutem non sus-
tinens tremefactus, toto pariter turbato vase, veloci-
ter cum lactis effusione aufugit. Hoc ergo ad me
propius vasculum ut illud benedicam, approxima.
Quo facto, Sanctus semivacuum benedixerat vas,
eodemque momento divinitus repletum repertum
est, parvumque quod prius in fundo remanserat vas-
is, sub sanctæ manus benedictione usque ad sum-
mum citius excreverat.

XV. Hoc factum subsequens in domo alicujus
plebei divitis, ubi cum Sanctus hospitaretur, intra
rusticanos contendentes duos, quorum prius adven-
tum præscivit, recta judicatione judicavit. Unusque
ex eis, qui maleficus erat, a Sancto jussus, de hove
masculo, qui prope erat, lac arte diabolica expres-
sit. Quod Sanctus non ut illa confirmaret maleficia
feri jussit, quod absit; sed ut ea coram multitudine
destrueret. Vir itaque beatus vas, ut videbatur tali
plenum lacte, sibi oculis dari poposcit, et hac cum
sententia benedixit, dicens: « Modo probabitur non
esse verum, quod putabatis lac, sed dæmonum
fraude ad decipiendos homines decoloratus sanguis. »
Et continuo lacteus ille color in naturam propriam,
hoc est, in sanguinem versus est. Bos quoque qui
per unius horæ momentum turpi macie tabidus et
maceratus erat, morti proximus, benedicta a Sancto
aqua superfusus, mira sub celeritate sanatus est.

XVI. Alio quoque in tempore, vir beatus quadam
nocte cum apud Columbanum tunc temporis inopem D
bene hospitaret, mane primo Sanctus de quantitate et
qualitate substantiæ plebeium hospitem interrogat.
Qui interrogatus: « Quinque tantummodo, ait, vac-
culas habeo; quæ si eas benedixeris, in majus
crecent. » Quas illico a Sancto jussus adduxit,
et hujus Columbani buculas quinales æqualiter be-
nedicens, inquit: « Centenas et quinque, Deo do-
nante, habebis vaccas; et erit in filiis et nepotibus
tuis florida benedictio. » Quæ omnia juxta sancti
viri prophetationem in agris et pecoribus ejus et
prole plenissime adimpleta sunt. Mirumque in mo-
dum numerum a Sancto præfinitus supra memorato
viro in centenario et quinario vaccarum expletus nu-
mero, nullo modo superaddi potuit. Nam illa quæ

supra præfinitum numerum excedebant diversis
præcepta casibus nusquam comparuerant, excepte
eo quod aut in usus proprios familiæ, aut in opus
elemosinæ expendi poterat. In hac itaque narra-
tione, ut in cæteris virtutibus, miraculum et pro-
phetia simul aperte ostenditur. Nam in magna vac-
carum ampliatione benedictionis pariter et orationis
virtus apparet, et in præfinitione numeri propheta-
lis præscientia.

XVII. Vir venerandus supra memoratum Columba-
num, quem de paupere virtus benedictionis ejus divi-
tem fecit, valde diligebat, quia ei multa pietatis officia
præbebat. Erat autem illo in tempore quidam male-
factor homo honorum persecutor, de regio ortus
genere. Hic supra dictum Columbanum sancti ami-
cum Columbæ persequabatur, domumque ejus om-
nibus in ea inventis devastaverat ereptis, non semel,
sed bis inimiciter agens. Unde forte non immerito
eidem maligno accidit viro, ut tertia vice post ejus-
dem domus tertiam deprædationem, beatum virum,
quem quasi longius despexerat, propius appropin-
quantem ad navim revertens præda onustus cum so-
ciis obvium haberet. Quem cum Sanctus de suis cor-
riperet malis, prædamque deponere rogans suade-
ret, ille immitis insuadibiliter permanens Sanctum
despexit, navimque cum præda ascendens, beatum
virum subsannabat et deridebat. Quem Sanctus us-
que ad mare prosecutus est, vitreasque intrans aquas,
usque ad genua, æquoreas, levatis ad cælum amba-
bus manibus Christum intente precatur, qui suos glo-
rificantes se glorificat electos. Tum deinde Sanctus
expleta oratione ad aridam reversus, in eminentiore
cum comitibus sedet loco; ad quos illa in hora for-
midabilia valde profert verba, dicens: « Hic misera-
bilis homuncio, qui Christum in suis despexit ser-
vis, ad portum, a quo nuper coram vobis emigravit,
nunquam revertetur; sed nec ad alias, quas appetit
terras, subita præventus morte, cum suis perveniet
malis cooperatoribus. Hodie, quam mox videbitis, de
nube a Borea orta immitis immissa procella eum
cum sociis submerget; nec de eis etiam unus remea-
lit fabulator. » Post aliquantum paucularum inter-
ventum morarum, die serenissima, ecce, de mari
oborta, sicut Sanctus dixerat, nubes cum magno fra-
gore venti emissa raptorem cum præda inter Maleam
et Colosum insulam inveniens subito turbato sub-
mersit medio mari; nec ex eis, juxta verbum Sancti,
qui navi inerant, vel unus evasit; mirumque in mo-
dum toto circumquaque manente tranquillo æquore,
talis una rapaces ad inferna submersos prostravit
procella; misere quidem, sed digne.

Alio quoque in tempore, vir sanctus quemdam de
nobili Pictorum genere exsulem in manum alicujus
ditis viri diligenter assignans commendavit, ut in
ejus comitatu, quasi unus de amicis, per aliquot
menses conversaretur. Quem cum tali commenda-
tione de sancti manu viri suscepisset commendatam,
post paucos dies dolose agens crudeli eum jussione
trucidavit. Quod immane scelus cum Sancto a coin-

meantibus esset nuntiatum, sic respondens profatus est: « Non mihi, sed Eo infelix ille homunculus mentitus est: ejus nomen de vitæ libro delebitur. Hæc verba æstivo nunc mediante proloquimur tempore; sed autumnali, atequam de suilla gustet carne, arboreo saginata fructu, subita præventus morte, ad infernaliam rapietur loca. »

XVIII. Hæc sancti propheta viri cum misello nuntiaretur homuncioni, despiciens irrisit Sanctum. Et post dies aliquot autumnalium mensium, eo jubente, serosa nucum impinguata nucleis jugulatur, necdum aliis ejusdem viri jugulatis suis. De qua celeriter exenterata partem sibi in veru celerius assari præcepit, ut de ea impatiens prægustans beati viri prophetationem destrueret. Qua videlicet assata, dari sibi poposcit aliquam prægustandam morsum particulam; ad quam percipiendam, extensam manum, priusquam ad os converteret, expirans mortuus retro in dorsum cecidit. Et qui viderant et audierant valde tremefacti, admirantes, Christum in sancto propheta honorificantes glorificaverunt.

XIX. Alio quoque in tempore, cum vir beatus in Pictorum provincia per aliquot moraretur dies, necesse habuit fluvium transire Nesam. Ad cujus cum accessisset ripam, alios ex accolis aspexit misellum humanans homunculum, quem, ut ipsius sepulchros ferebant, quædam paulo ante nantem aquatilis præripiens bestia morsu momordit ævissimo: cujus miserum cadaver, sero licet, quidam in alno subvenientes porrectis proripuerunt uncinis. Vir e contra hæc audiens, præcepit ut aliquis e comitibus enatans capulum in altera stantem ripa ad se navigando reducat. Quo audito sancti prædicabilis viri præcepto, Lugneus, nihil moratus, obsecundans, depositis vestimentis excepta tunica immittit se in aquas. Sed bellua, quæ prius non tam satiata, quam in præda accensa in profundo fluminis latitabat, sentiens, eonante, turbatam supra aquam, subito emergens natatilis ad hominem in medio natantem alveo cum ingenti stremitu aperto occurrit ore.

Vir tum beatus videns, omnibus qui inerant, tam barbaris, quam etiam fratribus, quibus terrore percussis, cum salutare devota manu in vacuo et in aere crucis pinxisset signum, invocato Dei nomine, feroci imperavit bestie, dicens: « Nolis ultra progredi, nec hominem tangas, retro citius revertere. » Tum bestia hæc, Sancti aulitia voce, retrorsum, ac si funibus retraheretur, velociore cursu fugit tremefacta; quæ prius Lugneo nanti eo usque appropinquavit, ut inter hominem et bestiam non amplius esset, quam unius contuli longitudo. Fratres tum recessisse videntes bestiam, Lugneumque commilitonem ad eos intactum et incolumem in navicula reversum, cum ingenti admiratione glorificaverunt Deum in beato viro; sed et gentiles barbari, qui ad præsens inerant, ejusdem miraculi magnitudine, quod et ipsi viderant, compulsi, Deum magnificaverunt Christianorum.

XX. Illo in tempore quo sanctus Columba in Pictorum provincia per aliquot demorabatur dies, qui-

dam cum tota plebeius familia verbum vitæ per interpretatorem, sancto prædicante viro, audiens credidit, credensque baptizatus est, maritus cum marita, liberisque, et familiaribus. Et post aliquantum dieularum intervallum paucarum unum filiorum patrisfamilias gravi corruptus ægritudine, usque ad confinia mortis et vitæ perducus est. Quem cum magi morientem vidissent, parentibus cum magna exprobratione cœperunt illudere, suosque quasi fortiores deus magnificare, Christianorum vero tanquam infirmiori derogare. Quæ omnia cum iudicarentur beato viro, zelo suscitatus Dei, ad domum cum suis comitibus amici pergit plebeii, ubi parentes nuper defunctæ prolis mœstas celebrant exequias. Quos Sanctus valde tristificatus videns confirmat, dictis compellat consolatoriis, ut nullo modo de divina omnipotentia dubitent. Consequenter percussatur, dicens: « In quo hospitio corpus defuncti jacet pateri? » Pater tum orbatus Sanctum sub mœstum deducit culmen, qui sta im omnem foris exclusam relinquens catervam, solus mœstificatus intrat habitaculum. Ubi illico flexis genibus faciem ubertim lacrymis irrigans, Christum precatur Dominum, et post ingeniculationem surgens oculis convertit ad mortuum dicens: « In nomine Domini Jesu Christi reascitare, et sta super pedes tuos. » Cum hæc Sancti honorabili voce anima ad corpus rediit, defunctusque aertis revixit oculis, cujus manum tenens apostolicus homo erexit, et in stationem stabilis secum domum egressus deducit, et parentibus redivivum assignavit. Clamor tum populi attollitur, plangor in lætationem convertitur, *Deus Christianorum* glorificatur.

Hoc noster Columba cum Helia et Heliseo prophetis habeat sibi commune virtutis miraculum, et cum Petro et Paulo et Joanne apostolis partem honoris similem in defunctorum re-uscitatione, et inter utrosque, hoc est, prophetarum et apostolorum honorificam cœlestis patriæ sedem, homo propheticus et apostolicus æternalem cum Christo, qui regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti per omnia sæcula.

XXI. Eodem in tempore, vir venerabilis quondam a Broichano Mago Scotibicam postulavit servam, humanitatis miscratione liberandam; quam cum in duro valde et stolido retentaret animo, Sanctus ad eum locutus, hoc profatur: « Modo scito, Broichanescito, quia si mihi hanc peregrinam liberare captivam nolueris, priusquam de hac revertar provincia, citius morieris. » Et hoc coram Brudo rege dicens domum egressus regiam, ad Nesam venit fluvium de quo videlicet fluvio lapidem attollens candidum ad comites: « Signate, ait, hunc candidum lapidem per quem Dominus in hoc gentili populo multas ægrotarum perficit sanitates. » Et hoc effatus verbum consequenter intulit, inquit: « Nunc Broichanus fortiter concussus est. Nam Angelus de cœlo missus, graviter illum percussit, vitream in manu ejus, de qua bibebat, confregit in multa fragmenta; ipsum vero anhelantem ægra reliquit suspiria, morti

vicinum. Hoc in loco paululum expectemus binos regis nuntios ad nos celeriter missos, ut Broichano morienti citius subveniamus. Nunc Broichanus formidabiliter correptus ancillam liberare est paratus. »

Adhuc Sancto hæc loquente verba, ecce, sicuti prædixerat, duo a rege missi equites adveniunt, omnia quæ in regis [Fort., notione] motione de Broichano juxta Sancti vaticinium sunt acta, enarrantes, et de poculi contractione, de Broichano juxta, et de Magi correptione, de servulæ parata absolute; hocque intulerunt, dicentes: « Rex et ejus familiares nos ad te miserunt, ut nutritio ejus Broichano subvenias mox morituro. »

Quibus auditis legatorum verbis, Sanctus binos de conitum numero ad regem cum lapide a se benedicto mittit, dicens: « Si in primis promiserit se Broichanus famulam liberaturum, tum deinde hic lapillus intingatur in aqua; et sic de eo bibat, et continuo salutem recuperabit. Si vero reuerit refragens absolvi servam, statim morietur. »

Duo missi verbo Sancti obsequentes ad aulam deveniunt regiam, verba viri venerabiliter enarrantes regi. Quibus intimatis regi et nutritio ejus Broichano, valde expaverunt. Eadem hora liberata famula sancti legatis viri assignatur, lapis in aquam intingitur, nitramque in modum lapis contra naturam in aquis supernatat, quasi pomum, vel nux; nec potuit Sancti benedictio viri submergi: de quo Broichanus natante bibens lapide, statim a vicina rediit morte, integramque carnis recuperavit salutem. Talis vero lapis postea in thesauris regis reconditus, multas in populo ægrotudinum sanitates similiter in aqua natans intactus, Domino miserante, effecit.

Mirum dictu, ab his ægrotis, quorum vitæ terminus supervenerat, requisitus idem lapis nullo modo reperiri poterat. Sic et in die obitus Brudei regis quærebatur, nec tamen in eodem loco, ubi fuerat reconditus prius, inveniebatur.

XXII. Post supra memorata peracta, quadam die, Broichanus ad sanctum proloquens virum, inquit: « Dicitio mihi, Columba, quo tempore cupis enavigare. » Sanctus: « Tertia, ait, die, Deo volente, et vita comite, navigationem proponimus incipere. » Broichanus e contra: « Non poteris, ait, nam ego ventum tibi contrarium facere, caliginemque umbrosam superinducere possum. » Sanctus: « Omnipotentia Dei, ait, omnium dominatur, in cujus nomine omnes nostri motus ipso gubernante diriguntur. » Quid plura? Sanctus eadem die, sicut proposuit, ad lacum fluminis Nisæ longum multa prosequente caterva, venit. Magi vero gaudere tum cæpere, magnam videntes superinductam caliginem, et contrarium cum tempestate flatum. Nec mirum hæc interdum arte dæmonum posse fieri, Deo permittente, ut etiam venti et æquora in asperius concitentur. Sic enim aliquando dæmoniorum legiones sancto Germano episcopo de sinu Gallico causa humane salutis ad Britanniam naviganti medio in æquore occurrerant; et opposentes pericula procel-

las concitabant, cœlumque diemque tenebrarum caligine obducebant. Quæ tamen omnia, sancto orante Germano, dicto citius sedata detersa cessarunt caligine. Noster itaque Columba videns contra se elementa concitari furentia, Christum invocat Dominum, cimbulamque ascendens, nautis hesitantibus, ipse constantior factus velum contra ventum jubet subtrigi.

Quo facto, omni inspectante turba, navigium contra flatus mira vectum occurrit velocitate; et post haud grande intervallum venti contrarii ad iter ministeria cum omnium admiratione revertuntur. Et sic per totam illam diem, flabris lenibus secundis flantibus, beati cimba viri optatum provecta ad portum pulsa est. Perpendat itaque lector, quantus et qualis idem vir venerandus fuerit, in quo Deus omnipotens talibus præscriptis miraculorum virtutibus coram plebe gentilica illustre suum manifestavit nomen.

XXIII. Alio in tempore, hoc est, in prima Sancti fatigatione itineris ad regem Brudeum, casu contingit, ut idem rex fastu elatus regio suæ munitionis superbe agens, in primo beati adventu viri, non aperiret portas. Quod ut cognovit homo Dei cum comitibus ad valvas portarum accedens, primum Dominicæ crucis imprimens signum, tum deinde marem pulsans contra ostia ponit. Quæ continuo sponte retro retrusis fortiter seris cum omni celeritate aperta est. Quibus statim apertis, Sanctus consequenter cum suis sociis intravit. Quo cognito, rex cum senatu valde pertimescens, domum egressus obviam cum veneratione beato pergit viro, pacificisque verbis blande admodum compellat, et ex ea in posteram diem sanctum et venerabilem virum idem regnator suæ omnibus vitæ reliquis diebus valde magna honoravit, ut decuit, honorificentia.

XXIV. Alio itidem in tempore, vir beatus aliquantisper in Scothia versatus ad visitandos fratres, qui in monasterio divini ruris commanebant Rivulorum. ab eis invitatus perrexit; sed casu aliquo accidit, ut eo ad ecclesiam accedente claves non reperiretur Oratorii. Cum vero Sanctus de non repertis adhuc clavibus, et obseratis foribus inter se conquirentes alios audisset, ipse ad ostium appropinquans: « Potens est Dominus, ait, domum suam etiam sine clavibus servis aperire. » Cum hæc tum voce subito retro retrusis forti motu pessulis, sponte aperta janua Sanctus cum omnium admiratione ad ecclesiam ante omnes ingreditur, et hospitaliter a fratribus susceptus honorabiliter ab omnibus veneratur.

XXV. Alio in tempore, quidam ad Sanctum plebeius venit pauperrimus, qui in ea habitabat regione, quæ stagni litoribus aporici est contermina. Hic ergo miserabili viro, qui unde maritam et parvulos cibaret, non habebat, vir beatus petenti miseratus, ut potuit, quamdam largitus eleemosynam, ait: « Misselle homuncio, tolle de sylva contulum vicina, et ad me citius defer. » Obscurandans miser juxta Sancti jussionem detulit materiam; quam Sanctus excipiens

in veru exacult, quodque propria exacuminans manu benedicens, et illa adsignans inopi dixit : « Hoc veru diligenter custodi, quod, ut credo, nec homini, nec alicui pecori nocere poterit, exceptis feris bestiis quoque et piscibus. Et quandiu talem habueris sudem, nunquam in domo tua cervinæ carnis cibatio abundans deerit. » Quod audiens miser mendiculus valde gavisus, domum revertitur, veruque in remotis terræ infixio locis, quæ sylvestres frequentabant feræ, et vicina transacta nocte, mane primo pergit revisitare volens veru, in quo miræ magnitudinis cervum cecidisse reperit transmissum. Quid pura? Nulla, ut nobis traditum est, transire poterat dies, qua non aut cervum, aut cervam, aut aliquam reperiret in veru infixio cecidisse bestiam. Repleta quoque tota de ferinis carnibus domo, vicinis superflua vendebat, quæ hospitium suæ domus capere non poterant.

Sed tamen diaboli invidia per sociam, ut Adam, et hunc etiam miserum invenit, quæ non quasi prudens, sed fatua taliter ad maritum locuta est : « Tolle de terra veru ; nam si in eo homines, aut etiam pecora perierint, tu et ipse, et ego cum liberis nostris aut occidemur, aut captivi ducemur. » Ad hæc maritus inquit : « Non ita fiet ; nam sanctus vir mihi benedicens sudem dixit, quod nunquam hominibus, aut etiam pecoribus nocebit. » Post hæc verba mendicus uxori consentiens, pergit, et tollit de terra veru intra domum quasi amans illud secus parietem posuit, in quo mox domesticus ejus incidens canis disperit. Quo pereunte, rursus marita : « Unus, ait, filiorum tuorum incidet in sudem, et peribit. » Quo audito ejus verbo maritus veru de pariete removens ad sylvam reportat, et in densioribus infixit dumis, ut putabat, ubi a nullo posset animante offendi ; sed postera reversus die capream in eo cecidisse et peritiam reperit. Inde quoque illud removens in fluvio, qui Latine potest dici *Nigra Dea*, juxta ripam sub aquis abscondens infixit. Quod alia revisitans die escocem in eo miræ magnitudinis transfluxum et retentum invenit, quem de flumine elevans vix solus ad domum reportare poterat : veruque secum de aqua simul reportans extrinsecus in superiore tecti affixit loco, in quo et corvus de volatus impetu lapsus disperit jugulatus.

Quo facto, miser fatuæ consilio conjugis depravatus veru tollens de tecto, assumpta securi, in plures concidens particulas, in ignem projecit, et postea quasi suæ paupertatis amisso non mediocri solatio, remendicare, ut meritas, coepit. Quod videlicet penuriam rerum solamen sæpe superius in veru memorato dependebat, quod pro pedicis, et retibus, et omni venationis et piscationis genere servatum posset sufficere, beati viri donatum benedictione, quodque amissum miser plebeius eo ditatus pro tempore ipse cum tota familiola sero licet omnibus de cætero deplanxit reliquis diebus vite.

XXVI. Alio in tempore, beati legatus viri Lugai us nomine ad Scotiam jussus navigare proponens in-

ter navalia navis sancti instrumenta utrem lactarium quæsitum inveniens sub mari, congestis super eum non parvis lapidibus madefaciendum posuit, veniensque ad Sanctum, quod de utre fecit, intinnavit. Qui subridens, inquit : « Uter quem, ut dicis, sub undis posuisti, hac vice, ut æstimo, non te ad Hiberniam comitabitur. » Cur, ait, non mecum in navi comitem cum habere potero? » Sanctus : « Altera, inquit, die, quod res probabit, scies. » Itaque Legaidus mane postera die ad retrahendum de mari utrem pergit, quem tamen noctu salatia subtraxit unda. Quo non reperto, ad Sanctum reversus tristis, flexis in terram genibus, suam confessus est negligentiam. Cui Sanctus, illum consolatus ait : « Noli, frater, pro fragilibus contristari rebus : uter quem salatia sustulit ad suum locum post tuum egressum reportabit venalia. »

Eadem die post Lugaidi de Jova insula emigrationem, hora transacta nona Sanctus ex circumstantibus sic profatus, ait : Nunc ex vobis unus ad æquor pergat, utrem de quo Legaidus querebatur, et quem salatia sustulerat unda, nunc [Fort., venalia] venalia retrahens, in loco unde subtractus est, representavit. Quo Sancti audito verbo, quidam alacer juvenis ad oram cucurrit maris, repertumque utrem, sicut prædixerat Sanctus, cursu reversus concito, reportans valde gavisus coram Sancto cum omnium, qui ibidem erant, admiratione assignavit. In his, ut sæpe dictum est binis narrationibus superius descriptis, quamlibet in parvis rebus, unde videlicet et utre, prophetice simul et virtutis miraculum comitari cernuntur. Nunc ad alia tendamus.

XXVII. Quadam die Sanctus in Jova commanens insula cito a lectione surgens et subridens dicit : « Nunc ad orationem mihi properandum, ut pro quadam misellula deprecor Deum femina, quæ nunc in Hibernia nomen hujus inclamans commemorat Columbæ in magnis parturitionis difficillimæ torturitionibus, et ideo per me a Domino de angustia absolutionem dari sibi sperat, quia et mihi est cognationalis, de meæ matris parentela genitorem habens progenitum. » Hæc dicens Sanctus illius mulierculæ motus miseratione ad ecclesiam currit, flexisque genibus pro ea Christum de homine natum exorat. Et post precationem oratorium egressus ad fratres profatur occurrentes, inquit : « Nunc propitius Dominus Jesus de muliere progenitus opportune miseræ subveniens eam de angustiis liberavit, et prospere prolem peperit ; nec hac mihi rietur vice. » Eadem hora, sicuti Sanctus prophetizavit, misella femina nomen ejus invocans absoluta salutem recuperavit. Ita ab aliquibus postea de Scotia, et de eadem regione, ubi mulier inhabitabat, transmeantibus intimatum est.

XXVIII. Alio in tempore cum vir sanctus in Rechrea hospitaretur insula, quidam plebeius ad eum veniens, de sua querebatur uxore ; quæ, ut ipse dicebat, odio habens eum ad maritalem nullo modo admittebat concubitus accedere. Quibus auditis

Sanctus maritam advoceas, in quantum potuit eam hac de causa corripere cœpit, inquires : « Quare, mulier, tuam a te carnem abdicare conaris? Domino dicente: Erunt duo in carne una. Inque caro tui conjugis tua caro est. » Quæ respondens : « Omnia, inquit, quæcunque mihi præceperis, sum parata, quamlibet sint valde laboriosa, adimplere, excepto uno, ut me nullo compellas modo in uno lecto dormire cum Lugneo. Omnem domus curam exercere non recuso, aut si jubeas vel maria transire, et in aliquo puellarum monasterio permanere. » Sanctus tum ait : « Non potest recte fieri quod dicis. Nam adhuc viro vivente alligata es lege viri. Quod enim Deus licite conjunxit, nefas est reparari. » Et his dictis consequenter intulit : « Hac in die tres, hoc est, ego, et maritus cum conjuge jejunantes Dominum precemur. » Illa dehinc : Scio, ait, quia tibi impossibile non erit, ut ea quæ vel difficilia, vel etiam impossibilia videntur, a Deo impetrata donentur. » Quid plura? marita eadem die cum Sancto jejunare consentit, et maritus similiter, nocteque subsequente Sanctus in somnis pro eis deprecatus est; posteraque die Sanctus maritam præsentem sic compellat marito : « O femina, si, ut hesternam dicebas die, parata hodie es ad feminarum emigrare monasterium? » Illa : « Nunc, inquit, cognovi, quia tua a Deo de me est exaudita oratio. Nam quem heri oderam, hodie amo; cor enim meum hac nocte præterita, quoniam modo igo, in me immutatum est de odio in amorem. » Quid moramur? Ab eadem die usque ad diem obitus animam ejusdem maritus indissociabiliter in amore conglutinata est marito, ut illa maritalis concubitus debita, quæ prius reddere renuebat, nullo modo deinceps recusaret.

XXIX. Alio in tempore Cormacus, Christi miles, de quo in primo hujus opusculi libello breviter aliqua commemoravimus, pauca etiam secunda vice, conatus est eremum in oceano quærere, qui postquam a terris infinitum oceanum plenis evagavit velis, iisdem diebus sanctus Columba cum ultra dorsum moraretur Britannix, Brudeo rege præsentem Orcadum regulo commendavit, dicens : « Aliqui ex nostris nuper emigraverunt, desertum in pelago intransmeabili invenire optantes, qui si forte post longos circuitus Orcadas devenerint insulas, huic regulo ejus obsides in manu tua sunt, diligenter commenda, ne aliquid adversi intra terminos ejus contra eos fiat. » Hoc vero Sanctus ita dicebat, quia in spiritu præcognovit quod post aliquot menses idem Cormacus esset ad Orcadas venturus. Quod ita postea evenit, et propter supra dictam sancti viri commendationem de morte in Orcadibus liberatus est vicina.

Post aliquantum paucorum intervallum mensium cum sanctus in Jova commemoraretur insula, quadam die coram eo ejusdem Cormaci mentio ab aliquibus subito oboritur sermocinantibus, et taliter dicentibus : « Quomodo Cormaci navigatio prospere an non provenit, adhuc nescitur. » Quo audito verbo,

Sanctus hac profatur voce, dicens : « Cormacum, de quo nunc loquimur, hodie mox pervenientem videbitis. » Et post quasi unius horæ interventum, mirum dictu! et ecce inopinato Cormacus superveniens Oratorium cum omnium admiratione et gratiarum ingreditur actione. Et quia de hujus Cormaci secunda navigatione beati prophetationem breviter intulimus viri, nunc et tertia æque prophetica ejus scientia aliqua describenda sunt verba.

XXX. Dum idem Cormacus tertia in Oceano mari fatigaretur vice, usque ad mortem periclitari cœpit. Nam cum navis ejus a terris per quatuordecim æstivi temporis dies totidemque noctes plenis velis, austro flante vento ad septentrionalem plagam cœli directo excurreret cursu, ejusmodi navigatio ultra humani excursus modum et inremediabilia videbatur. Unde contigit ut post decimam ejusdem quarti et decimi horam diei quidam pœne insustentabiles undique, et valde formidabiles consurgerent terrores. Quædam quippe in id temporis invisæ mare obtegentes occurrerant tetra et infestæ nimis bestiolæ, quæ horribili impetu carinam et latera, puppiumque, et proram ita fortiter feriebant percussura, ut pollicium tectum navis putarentur penetrare posse; quæ, ut hi qui inerant ibidem postea narrarunt, prope magnitudine ranarum, aculeis permolestæ non tamen volatiles, sed nataliles erant. Sed et remora infestabant palmulas. Quibus visis inter cætera monstra, quæ non hujus est temporis enarrare, Cormacus cum nantis comitibus valde turbati, et pertimescentes, Deum, qui est in angustiis pius et opportunus auxiliator, illacrymanti precatur.

Eadem hora et sanctus noster Columba, quamlibet longe absens corpore, spiritu tamen præsens, in navi cum Cormaco erat. Unde eodem momento personante signo fratres ad oratorium convocat, et ecclesiam, dicens : « Fratres, tota intentione pro Cormaco orate, qui nunc humane discursionis limitem immoderate navigando excessit, nunc quasdam monstruosas ante non visas pene indicibiles patitur horrificas perturbationes. Inque nostris commembribus in periculo intolerabili constitutis mente compati debemus fratribus, et Dominum exorare cum eis. Ecce enim nunc Cormacus cum suis nautis faciem lacrymis irrigans ubertim Christum intensus precatur, nos ipsum orando adjuvemus, ut austrum flantem ventum usque hodie per quatuordecim dies nostri miseratus in aquilonem convertat; qui videlicet aquilonens ventus navem Cormaci de periculis retrahebat. »

Et hæc dicens flexis genibus flebili cum voce ante altarium omnipotentiam Domini ventorum et cunctarum gubernatricem precatur rerum. Et post orationem cito surgit, et abstinens lacrymas gaudenter grates Deo agit, dicens : « Nunc, fratres, nostris congratulemur, pro quibus oramus caris, quia Dominus nunc austrum in aquilonarem convertit flatum, nostros de periculis commembres retrahente, quos huc ad nos iterum reducet. » Et continuo cum

ejus voce auster cessavit ventus, et inspiravit aquiloneus.

Per multos post dies et navis Cormaci ad terras redacta est, et pervenit Cormacus ad sanctum Columbanum, et se, donante Deo, facie ad faciem cum ingenti omnium admiratione representavit, et non mediocri lætatione. Perpendat itaque lector quantum et qualis idem vir beatus fuerit, qui talem prophetiam habens scientiam ventis et oceano Christi invocato nomine potuit imperare.

XXXI. Alio in tempore cum in Scotia per aliquot dies Sanctus conversaretur, aliquibus ecclesiasticis utilitatibus coactus, curram, ab eo prius benedictum, ascendit junctum, sed non insertis primo, quæ necio negligentia accedente, necessariis obicibus per axionum extrema foramina. Eadem autem erat diecula Columbanus filius Echudi vir sanctus illius

A monasterii fundator, quod Scotia vocatur lingua Snamluthir; qui operam aurigæ in eodem curriculo cum sancto exercebat Columba. Fuit itaque talis ejusdem agitatio diei per longa viarum spatia sine ulla rotarum humerulorumque separatione sine infatigatione; nulla, ut supra dictum est, ob rem retentione vel communitone retinente, sed solam diali, sic venerando præstante gratia viro, ut currus cui insederat salubriter absque ulla impeditioe recta incederet orbita.

Hucusque de virtutum miraculis quæ per prædicationem virum in præsentem conversantem divina vita operata est omnipotentia, scripsisse sufficiat. Hic secundus de virtutum miraculis finiendus est liber, in quo animadvertere lector debet quod et de competentis in eo multa propter legentium prætermissa sunt fastidium.

INCIPIIT LIBER TERTIUS,

DE ANGELICIS APPARITIONIBUS, ET DE TRANSITU S. COLUMBÆ.

I. In primo, ex his tribus libellis, libro, ut superius commemoratum est, de prophetis revelationibus quædam breviter succinctorum, Domino juvante, descripta sunt. In secundo superiore, de virtutum miraculis quæ per beatum declarata sunt virum, et quæ, ut sæpe dictum est, plerumque prophetationis committitur gratia. In hoc vero tertio de angelicis apparitionibus, que vel ab iis de beato viro, vel ipsi de aliis revelatae sunt. Et de his quæ utroque, quamlibet disparili modo, hoc est, ipsi proprie et plenius, aliis vero improprie, et ex quadam parte sunt manifestatae, hoc est extrinsecus et explorative: in tandem tamen vel angelorum vel celestis visionis locis, quæ utique talium descriptarum visionum suis caraxatae l. cis inferius clarebunt.

Sed nunc a primordiis beati nativitatibus viri eadem describere angelicas apparitiones incipiamus. Angelus Domini in somnis genitrici venerabilis viri nocte quadam inter conceptum ejus et partum apparuit, eique quasi quoddam miræ pulchritudinis peplum assistens detulit, in quo veluti universorum decorosi colores florum depicti videbantur, quodque post aliquod breve intervallum ejus de manibus reposcens abstulit, elevansque et expandens in aere dimisit vacuo.

Ille vero de illo tristificata sublato, sic ad illum venerandi habitus virum: Cur a me, ait, hoc lætificantem tam cito abstrahis pallium? Ille consequenter: Idcirco, inquit, quia hoc sagum tam magnifici honoris alicujus est, quod apud te diutius retinere non poteris. His dictis supra memoratum peplum mulier paulatim a se elongari volando videbat, camporumque latitudinem in majus crescendo excedere, montesque et saltus majore sui mensura superare; vocemque hujusmodi subsequam audierat: Mulier, noli tristificari. Viro enim cui matrimonio li es junct a foedere, talem filium

editura es floridum, qui quasi unus prophetarum Dei, inter ipsos connumerabitur, innumerabiliumque animarum dux ad caelestem a Deo patriam est prædestinatus. In hac audita voce mulier expurgiscitur.

C II. Alia in nocte ejusdem beati pueri nutritor, spectabilis vir vitæ, presbyter, post Missam ab ecclesia ad hospitium revertens, totam invenit domum clara irradiatam luce. Globum quippe igneum super pueruli dormientis faciem vidit stantem: quo viso statim intremuit, et prostrato in terram vultu, valde miratus, Spiritus sancti gratiam super suum intellexit alumnum colitus effusam.

D III. Post multorum intervalla temporum cum a quadam synodo pro quibusdam venialibus et excusabilibus causis, non recte, ut post in fine claruit, sanctus excommunicaretur Columba, ad eandem contra ipsam collectam venit congregationem. Quem cum eminus appropinquantem sanctus vidisset Brendenus, illius monasterii fundator, quod Scotice Birra nuncupatur, citius surgit; et inclinata facie eum veneratus exosculatur. Quem cum aliqui illius seniores cœtus seorsum cæteris redarguerent semotim dicentes: Quare coram excommunicato surgere, et eum osculari non revereris? Taliter ad eos inquit: Si vos, ait, videretis ea quæ mihi Dominus hac in die de hoc suo, quem dehonoris, electo manifestare non dedignatus est, nunquam excommunicassetis, quem Dominus non solum secundum vestram non rectam sententiam nullo modo excommunicat, sed et magis et magis magnificat. Illi e contra: Quomodo, aiunt, ut dicis, ipsum glorificat Deus quem nos non sine causa excommunicavimus, scire cupimus. Ignicomam vel valde luminosam, ait Brendenus, columnam vidi, eundem quem vos despicitis, antecedentem Dei hominem, angelos quoque sanctos per campum ejus itineris comites. Hunc itaque

pernere non audeo, quem populorum ducem ad vitam a Deo præordinatum video. Illis ab eo dictis non tantum ultra Sanctum excommunicare non ausi, cessarunt, sed et valde venerati honorarunt.

IV. Alio in tempore, vir sanctus venerandum episcopum Finnionem suum videlicet magistrum juvenis senem adiit. Quem cum sanctus Finnio ad se appropinquantem vidisset, angelum Domini pariter ejus comitem itineris vidit. Et, ut nobis ab expertis traditur, quibusdam astantibus intimavit fratribus, dicens: Ecce nunc videtis sanctum adventantem Columbam, qui sui commeatu meruit habere socium angelum cœlicolam.

Iisdem diebus Sanctus cum duodecim commilitonibus discipulis Britanniam transnavigavit.

V. Alio in tempore, cum vir prædicabilis in Hibernia commoraretur insula, quadam nocte in extasi mentis angelum Domini ad se missum vidit, qui in manu vitreum ordinationis regum habebat librum, quem cum vir venerandus de manu angeli accepisset, ab eo jussus legere cœpit. Qui cum, secundum quod ei in libro erat commendatum, Aidanum in regem ordinare recusaret, quia magis Jogenanum fratrem ejus diligeret, subito angelus extendens manum, Sanctum percussit flagello: cujus livorosum in ejus latere vestigium omnibus sæcæ diebus permansit vitæ; hocque intulit verbum: Pro certo scias, inquit, quia ad te a Deo missus sum, cum vitreo libro, ut juxta verba quæ in eo legisti Aidanum in regnum ordines. Quod si obsecundare huic nolueris jussioni, percutiam te iterato.

Hic itaque angelus Domini cum per tres continuas noctes eundem in manu vitreum habens Codicem apparuisset, eademque Domini jussa de regis ejusdem ordinatione commendasset; Sanctus verbo obsecutus Domini, ad Jovam transnavigavit insulam, ibidemque Aidanum iisdem adventantem diebus in regem, sicut jussus erat, ordinavit, et inter ordinationis verba de filiis et nepotibus pronepotibusque ejus futura prophetizavit: imponensque manum super caput ejus ordinans benedixit.

Commeneus Albus, in libro quem de virtutibus sancti Columbæ scripsit, sic dixit, quod sanctus Columba de Aidano, et de posteris ejus, et de regno suo prophetare cœtit dicens: Indubitanter credo, o Aidane, quod nullus adversariorum tuorum tibi poterit resistere, donec prius fraudulentiam agas in me, et in posteris meos. Propterea ergo tu filiis commendes ut et ipsi filiis et nepotibus et posteris suis commendent, ne per consilia mala eorum sceptrum regni hujus de manibus suis perdant. In quocumque enim tempore malum adversum me, aut adversus cognatos meos, qui sunt in Hibernia, fecerint, flagellum, quod causa tui ab angelo sustinui, per manum Dei super eos in magnum flagitium vertetur, et cor virorum auferetur ab eis, et inimici eorum vehementer super eos confortabuntur. Hoc autem vaticinium temporibus nostris completum est in Beileroth Domuallo Brecco, ne-

A pote Aidani sine causa vastante provinciam Donnail nepotis Amureg. Et a die illa usque hodie adhuc in proclivo sunt ab extraneis, quod suspiria doloris pectori incutit.

VI. Alio in tempore, cum vir sanctus in Jova conversaretur insula, quidam de suis monachus Britto, bonis actibus intentus, molestia correptus corporis, ad extrema perductus est; quem cum vis venerandus in hora sui visitaret exitus, paulisper ad ejus lectum assidens, et ei benedicens, ocius domum egreditur, nolens videre morientem. Qui eodem momento post Sancti de domo recessum viri, præsentem finivit vitam.

Tum vir prædicabilis in plateola sui deambulans monasterii porrectis ad cœlum oculis, diutius valde obstupescens admirabatur. Quidam vero frater Aidanus nomine, bonæ indolis, et religiosus homo, qui solus de fratribus eadem adfuit hora, flexis genibus rogare cœpit ut sanctus eidem tantæ admirationis causam intimaret. Cui sanctus: Nunc sanctos Angelos in aere contra adversarias potestates beligerare vidi; Christoque agonothetæ gratias ago, quia victores angeli animam hujus peregrini, qui primus apud nos in hac in ula mortuus est, ad cœlestis patriæ gaudia evererunt. Sed hoc, queso, sacramentum nemini in vita mea reveles.

VII. Cum vir beatus adhuc juvenis Diaconus in parte Eagenensium divinam addiscens sapientiam conversaretur, quadam accidit die ut Bono quidam innocuorum immitis persecutor crudelis quidam in campi planitie filiolam fugientem sequeretur. Quæ cum forte germanum senem supra memorati juvenis diaconi magistrum in campo legitem vidisset, ad eum recto cursu, quanta valuit velocitate confogit: qui tali perturbatus subitatione Columbam eminus legitem advocat, ut ambo, in quantum va'uissent, filiam a persequente defenderent. Qui statim superveniens, nulla eis ab eo data reverentia, filiam sub vestimentis eorum lancea jugulavit; et relinquens jacentem mortuam super pedes eorum aversus abire cœpit. Senex tum valde tristificatur conversus ad Columbam, Quanto, ait, sancte puer Columba, hoc scelus cum nostra dehonoratione temporis spatæ inultum fieri Judex justus patietur Deus? Sanctus consequenter hanc in ipsum sceleratorem protulit sententiam, dicens:

Eadem hora, qua interfectæ ab eo filia anima ascendit ad cœlos, anima ipsius interfactoris descendet ad inferos. Et dicto citius cum verbo, sicut Ananias coram Petro, sic et ille innocentium jugulator coram oculis sancti juvenis in eadem mortuus cecidit terrula, cujus rumor subitæ et formidabilis vindictæ continuo de multis Scotiæ provincias cum mira sancti diaconi fama divulgatus est.

VIII. Alio in tempore, vir beatus cum in Sicilia insula aliquantis demoraretur diebus, paulo longius solus orationis intuitu separatus a fratribus, sylvam ingressus densam, miræ magnitudinis aprum, quem forte venatici canes persequerentur, obvium habuit.

Quo viso eminens Sanctus aspiciens eum restitit. Tum deinde invocato Dei nomine, sancta elevata manu, cum intenta dicit ad eum oratione : Uterius huc procedere nolis : in loco ad quem nunc devenisti morere. Quo sancti in silvis personante verbo, non solum ultra accedere non valuit, sed ante faciem ipsius terribilis ferus verbi ejus virtute mortificatus cito corruit.

IX. Alio in tempore, cum prædicabilis viri Scotiales strenui piscatores quinos in rete pisces cepissent in fluvio Sale piscoso, Sanctus ad eos iterato ait : Rete in flumen iijcitate, et statim invenietis grandem, quem mihi Dominus præparavit piscem. Qui verbo Sancti obtemperantes, miræ magnitudinis traxerunt in reticulo cibum a Deo sibi præparatum.

X. Quadam die, quidam bonæ indolis juvenis Lugneus nomine, qui postea senex in monasterio insulæ Helenæ præpositus erat, ad Sanctum veniens querit de fluvio sanguinis, qui crebro per multos menses naribus ejus immoderate profluebat : quo propius accito Sanctus ambas ipsius nares binis manus dexteræ dicit constringens benedixit; ex qua hora benedictionis nunquam sanguis de naso ejus usque ad extremum distillavit diem.

XI. Alio in tempore, quidam Everniensis peregrinus ad Sanctum perveniens, per aliquot apud eum menses in Jova commanebat insula. Cui vir beatus alia die, Nunc, ait, quidam de provincialibus tuis clericus ad cælum ab Angelis portatus, cujus adhuc ignoro nomen.

Frater vero hoc audiens, cœpit secum de provincia perscrutari anteriorum, et de illius beati hominis vocabulo, hocque consequenter intulit verbum inquit : Alium Christi commilitonem scio, qui sibi in eodem territorio in quo et ego cominabam, monasteriolum construxit nomine Diormitium. Cui Sanctus ait : Ipse est de quo dicis, qui nunc ab Angelis Dei in paradysum deductus est.

Sed hoc etiam non negligenter adnotandum est quod idem vir venerabilis multa sibi a Dei arcana ab aliis celata sacramenta, nullo modo in hominum notitiam prodi passus est; duabus, ut ipse aliquando paucis intimaverat fratribus, causis existentibus; hoc est, ut jactantiam devitaret, et ad semetipsum interrogandum insustentabiles turbas de se aliqua interrogare volentes divulgata revelationum fama non invitaret.

XII. Alia die vir sanctus in Jova conversans insula remotiorem ab hominibus locum aptumque ad orationem in saltibus quæsit, ibidemque cum orare cœpisset, subito, ut ipse postea paucis intimaverat fratribus, videt contra se tetram et nigerrimam dæmonum cum ferreis veribus aciem præliari : qui, sicuti sancto viro per spiritum revelatum erat, monasterium ejus invadere, et multos et ex fratribus iisdem volebant jugulare sudibus. Ipse vero contra tales æmulos unus homo innumeros accepta Pauli armatura apostoli, forti conflictu dimicabat, et ita ex majore diei parte utrinque dimicatum est, nec innumerabiles unum vincere poterant, nec eos unus

A de sua valebat insula repellere; donec angeli Dei, ut Sanctus post quibusdam non multis retulerat, in admiculum adfuerit, quorum timore perturbati dæmones loco cessere.

Eademque die, Sanctus ad monasterium post dæmoniorum reversus de sua insula effugationem, hoc de eisdem turmis hostilibus verbum profatur, inquit : Illi exitiabiles æmuli, qui hac die de hujus terræ, Deo propitio, regione angelis nobis subvenientibus, ad æthicam fugati sunt terram, ibidem sævi invasores fratrum monasteria invadent, et pestilentas inferent morbos, quorum molestia infestati multi morientur. Quod iisdem diebus, juxta beati præscientiam viri, ita et factum est. Et post interveniente biduo, ei revelante Spiritu : Bene, ait, Baitheneus auxiliante Deo, dispensavit, ut ejusdem Ecclesiæ cui Deo auctore præest in Campo Lunge, jejuniis et orationibus collectio a Dæmonum defendatur invasione; ubi nemo, excepto uno, qui mortuus est hac vice morietur. Quod ita juxta vaticinium ejus expletum est. Nam cum multi in cæteris ejusdem insulæ monasteriis eodem morbo morerentur, nemo nisi unus de quo Sanctus dixit, apud Baitheneum in sua est mortuus congregatione.

XIII. Quidam faber ferrarius in mediterranea Scotiæ habitabat parte, eleemosynarum operibus satis intentus, et cæteris justitiæ actibus plenus; hic cum ad extrema in bona senectute perduceretur, supra memoratus Columbus, eadem hora qua de corpore eductus est, sanctus Columbus in Jova commanens insula, paucis se circumstantibus sic profatus senioribus : Columbus, ait, Faber ferrarius, non incassum laboravit, qui de propria manuum laboratione suarum præmia emax felix comparavit æterna. Ecce enim nunc anima ejus a sanctis vehitur angelis ad cœlestis patriæ gaudia. Nam quodcumque de suæ artis negotiatione acquirere potuit, in egenorum eleemosynas expendit.

XIV. Alio itidem tempore vir sanctus in Jova conversans insula, quadam die subito oculos ad cælum dirigens hæc profatus est verba : Felix mulier, felix, bene morata, cujus animam nunc angeli Dei ad paradysum evehunt. Erat autem quidam religiosus frater Genereus nomine, Saxo, pistor opus pistorum exercens, qui hoc audierat verbum ex ore Sancti prolatum; eademque die mensis, eodem terminato anno, Sanctus eidem Genereo Saxoni : Miram rem video, ait. Ecce mulier de qua, te præsertim, præterito dixeram anno, nunc mariti sui religiosi cujusdam plebei in ære obviavit animæ, et cum sanctis angelis contra æmulas pro ea belligerat potestates, quorum admiculo ejusdem hominutionis justitia suffragante a dæmonum belligerationibus erepta ad æternæ refrigerationis locum anima ipsius est perducta.

XV. Alia itidem die, dum vir venerandus in Jova conversaretur insula, mane primo suum advocat sæpe memoratum ministratorem Diormitium nomine, eique præcepit, inquit : Sacra celeriter Eucharistiæ

ministeria præparentur, hodie enim natalis beati Brendini est dies. Quare, ait minister, talia Missarum solennia hodierna præparari præcipis die? Nullus enim ad nos de Scotia sancti illius viri obitus pervenit nuntius. Vade tu, ait Sanctus, meæ obsecundare jussioni debes. Hac enim nocte præterita vidi subito apertum cœlum, angelorumque chorus sancti Brendini animæ obvios descendere, quorum luminosa et incomparabili claritudine totus eadem hora illustratus est mundi orbis.

Quadam itidem die, cum fratres se calciantes mane ad diversa monasterii opera ire præpararent, Sanctus e contra ea die etiam præcepit sacræque oblationis obsequia præparari, et aliquam quasi in Dominico prandioli adjectionem fieri. Meque, ait, hodie quamlibet indignus sim, ob venerationem illius animæ, quæ hac in nocte inter sanctos angelorum chorus vecta ultra siderea cœlorum spatia ad Paradisum ascendit, sacra oportet Eucharistiæ celebrare mysteria.

Et his dictis fratres obsequuntur, et juxta Sancti jussionem, eadem die etiam, preparatisque sacris ad ecclesiam ministeriis, quasi die solemnibus, albat cum Sancto pergunt. Sed forte cum inter alia cum modulatione officia illa consueta decantaretur deprecatio, in qua sancti Martini commemoraretur nomen, subito Sanctus ad cantores ejusdem onomatidis ad locum pervenientes: Hodie, ait, pro sancto, Columbano episcopo decantare debetis. Tunc omnes qui inerant fratres intellexere quod Columbanus episcopus Laginensis, charus Columbæ amicus, ad Dominum emigravit. Et post alicujus temporis intervallum alqui de Lagenea commeantes provincia, ea nocte eundem obiisse nuntiant episcopum, qua Sancto ita revelatum est.

XVII. Alio in tempore, vir sanctus cum in Jova conversaretur insula, quadam subitatione incitatus, signo personante, collectis fratribus, Nunc, ait, oratione monachis abbatis Congelli auxiliemur, hac in hora, in stagno demersis Vituli. Ecce enim hoc momento in aere contra adversarias belligerant potestates, animam alicujus hospitis cum eis demersi eripere conantes. Tum post lacrymosam et intentam orationem cito ante altarium surgens inter fratres pariter in oratione prostratos, lætificato vultu: Christo, ait, gratias agite; nunc enim sancti angeli sanctis obviante animabus, et ipsum hospitem ereptum a dæmonum belligerationibus, quasi victoriales librarunt belligeratores.

XVIII. Alio in tempore, vir sanctus ultra Britanniam dorsum iter agens secus Nise fluminis lacum, subito inspiratus Spiritu sancto, ad fratres pariter commeantes: Properemus, ait, sanctis obviam angelis qui de summis cœli regionibus ad perferendam alicujus gentilici animam emissi, nos illic usque pervenientes expectant, ut ipsum naturale bonum, per totam vitam usque ad extremam senectutem conservarem, priusquam moriatur oportune baptizemus. Et hæc dicens sanctus senex in quantum potuit co-

mites festinus præcedebat, donec in illum agrum devenit, ibidemque quidam repertus senex Euichatus nomine, audiens a Sancto verbum Dei prædicatum; et credens est baptizatus.

XIX. Alio in tempore, vir sanctus cum in tuguriolo suo scribens sederet, subito ejus immutata facies, et hanc puro de pectore promit vocem, dicens, Auxiliare, auxiliare. Duo vero fratres ad januam stantes, videlicet Colgas et Lugnens, causam talis subitæ interrogant vocis. Quibus vir venerabilis hoc responsum dedit, inquit: Angelo Domini, qui nunc inter vos stabat, jussi ut alicui ex fratribus de summo calmine magis domus lapso tam cito subveniret, quæ his in diebus in Roboreti campo fabricatur. Hocque Sanctus consequenter intulit famen, inquit: Valde admirabilis et pene indicibilis est angelica volatus pernicitas, fulgrea, ut æstimo, celeritati parilis; nam ille cœlicola, qui hinc a nobis nunc illo viro labi iacipiente avolvit, quasi in ictu oculi priusquam terram tangeret subveniens, eum sublevavit; nec ullam fracturam, aut læsuram ille qui cecidit sentire potuit. Quam stupenda hæc inquam velocissima et opportuna subventio, quæ dicto citius tantis maris et terræ interjacentibus spatiis tam celerrime effici potuit.

XX. Alio item in tempore, quadam die vir beatus in Jova conversans insula fratribus congregatis cum ingenti animi aversione denuntiavit ad eos dicens: Hodie in occidentalem nostræ campulum insulæ solus exire cupio. Nemo itaque ex vobis me sequatur. Quibus obsecundantibus solus quidem, ut voluit, egreditur. Sed frater quidam, callidus explorator, alia means via in ejuisdam monticelli cacumine, qui eidem supereminet campulo se occulte collocat, videlicet ejus causam solitariæ beati egressionis viri explorare cupiens. Quem cum idem explorator de monticelli vertice illius in quodam campuli colliculo stantem, et expansis manibus ad cœlum orantem oculosque ad cœlum elevantem conspiceret, mirum dictu, et ecce subito res miranda apparuit, quam idem supra memoratus homo, ut æstimo, non sine permissu Dei de prioris monticelli loco oculis etiam corporalibus aspexerat, ut nomen Sancti et ejus honorificentia, quamvis ipso nolente, ob hanc manifestatam visionem postea magis in populis divulgaretur. Nam sancti angeli cœlestis patriæ cives mira advolantes subitatione, sanctum virum orantem circumstare cœperunt induti albis vestibus. Et post aliquam cum beato sermocinationem viro illa cœlestis caterva quasi se exploratam sentiens, ad summa citius repedavit cœlorum. Beatus et ipse vir post angelicum conductum reversus ad monasterium, iterum collectis fratribus, cum quadam non mediocri objurgatione inquit quis de illis esset transgressionis obnoxius. Quibus consequenter se nescisse protestantibus, ille conscius sui inexcusabilis transgressus ultra non sustinens delictum celare suum, flexis genibus in medio fratrum choro coram Sancto veniam supplex precatur. Quem San-

ctus seorsum ducens ingeniculanti cum grandi comenlat cominatione, ut nulli hominum de illa angelica visione in diebus ejusdem beati viri aliquid, etiam parum occultumque aperiret. Post egressum vero de corpore sancti viri illam cœlestis cœtus apparitionem fratribus cum grandi intimavit protestatione. Unde hodieque et locus illius angelici conducti, rem in eo gestam suo proprio protestatur vocabulo, qui latine potest dici Colliculus angelorum, *Scotice* vero Cnogangei.

Hinc itaque animadvertendum est, vel non negliger perscrutandum, quantæ et quales ad beatum virum hiemalibus plerumque noctibus insomnem, et in locis remotioribus, aliis quiescentibus, orantem angelicæ fuerint et suaves frequentationes, quæ nullo modo venire in hominum notitiam potuerunt; quæ procul dubio valde numerosæ fuerunt, si etiam quædam ex ipsis quoquo modo ab hominibus vel in die vel nocte explorari potuerint, quæ absque dubitatione pauca ad earum comparationem angelicarum frequentationum, quæ videlicet a nemine sciri poterant. Hoc idem similiter de quibusdam luminosis manifestationibus adnotandum, quæ a paucis exploratæ inferius caraxabuntur.

XXI. Alio in tempore, quatuor ad sanctum visitandum Columbam monasteriorum sancti fundatores de *Scotia* transmeantes in *Hymba* eum invenerunt insula, quorum illustria vocabula Concellus, Cabinnechus, Brendenus, Cormacus. Hi uno eodemque consensu elegerunt ut sanctus Columba coram ipsis in ecclesia sacra Eucharistiæ consecraret mysteria. Qui eorum obsecundans jussioni simul cum eis die Dominica ex more post Evangelii lectionem, ecclesiam ingreditur, ibidemque, dum Missarum solemnitas celebrarentur, sanctus Brendenus, sicut post Concello et Cabinnecho intimavit, quemdam crinosum igneum globum, et valde luminosum de vertice sancti Columbæ ante altare stantis, et sacram oblationem consecrantis, tam diu ardentem, et instar alicujus columnæ sursum ascendentem vidit, donec eadem perficerentur sacrosancta mysteria.

XXII. Alio in tempore, cum sanctus vir in *Hymba* commaneret insula, gratia sancti Spiraminis super eum abunde et incomparabiliter effusa, per triduum mirabiliter mansit, ita ut per tres dies totidemque noctes intra obseratam et repletam cœlesti claritudine domum manens, nullum ad se accedere permetteret, neque manducans, neque bibens. De qua videlicet domo immensæ claritatis radii per rimulas valvarum, et clavium foramina erumpentes noctu visebantur. Carmina quoque quædam spiritualia et ante inaudita decantari ab eo audiebantur. Sed et multa quædam, ut ipse post coram paucis ad domum [*Fortè*, admodum] professus est, occulta ab exordio mundi arcana aperte manifestata videbat. Scripturarum quoque sacrarum obscura quæque et difficillima plena et luce clarius aperta mundissimi cordis oculis patebant, Baitheniumque alumnus non a lesse querebatur. Qui si

A forte adesset illo in triduo vel de præteritis, vel de futuris deinceps sæculis ab ore viri beati quædam plurima ab aliis ignorata hominibus mysteria describeret, aliquantas quoque sacrarum explanationes voluminum. Qui tamen Baithenus in *Egea* insula venti contrarietate detentus usquequo illi trinitates illius incomparabilis, et honorificæ visitationis dies, et totidem noctes terminarentur, adesse non potuit.

XXIII. Quadam hiemali nocte, supra memoratus Virgnous in Dei amore fervens, ecclesiam orationis studio aliis quiescentibus solus intrat; ibidemque in quadam exedra, quæ oratorii adhebat parieti, devotus orabat. Et post a quantum quasi horæ unius intervallum vir venerandus Columba eandem sacram ingreditur domum, simulque cum eo surra B lux de summa cœli altitudine descendens totum illud ecclesiæ spatium replevit, sed et illius exedricke separatim conclave, ubi se Virgnous, in quantum potuit, latitare conabatur, ejusdem ecclesiæ claritas luminis per interioriorem illius cubiculi januam, quæ ex minore patebat parte erumpens, non sine aliquo formidabili repleverat terrore. Et sicut nullus astivum et meridionalem solem rectis et irreverberatis potest intueri oculis, sic et illam cœlestem claritudinem ille Virgnous, qui viderat, sustinere nullo poterat modo, quia valde oculorum reverberabat aciem illa luminosa et incomparabilis effusio. Quo fulminali et incomparabili splendore viso in tantum idem supra memoratus frater exterritus erat, ut nulla in eo virtus remaneret. Sanctus vero Columba post non C prolixam orationem egreditur ecclesiam, Virgnoumque valde timoratum ad se crastina advocat die, hisque brevibus compellat verbis consolatoriis: Bene, o filiole, ingeminans hac præterita nocte in conspectu Dei placuisti; oculos ad terram deprimendo, claritatis timore perterritus ejus. Nam si non ita fecisses, illa inestimabili obcæcarentur tui luce visa oculi. Sed hoc non negligenter observare debes, et ut talem hanc lucis manifestationem nemini unquam in mea denudes vita.

Hæc itaque prædicabilis et admirabilis res post beati viri transitum multis eodem Virgnouo narrante innotuit. Cujus scilicet Virgnoui sororis filius Commanus honorabilis presbyter mihi Adomnino de hac supra visione caraxata aliquando sub testificatione enarraverat, qui eam enarratam ab ore ipsius Vergnoui abbatis et avunculi sui ab eo, in quantum potuit visam audierat.

XXIV. Illa itidem nocte quidam de fratribus Gotgus nomine, cujus in primo fecimus mentionem, casu ad januam ecclesiæ aliis dormientibus, devenit; ibidemque aliquandiu stans orabat; tum proinde subito totam videt ecclesiam cœlesti luce repleri; quæ scilicet fulguralis lux dicto citius ab ejus recessit oculis. Sanctum vero Columbam hora eadem intra ecclesiam orantem ignorabat, postque talem subitam luminis apparitionem valde pertimescens, domum revertitur. Postera die Sanctus illum advocans asperius objurgavit inquisiens: De cætero præca-

vera debes, fili, ne quasi explorator celeste lumen, quod tibi non est donatum inspicere coneris; quia te effugiet. Et ne alicui in meis diebus quod vidisti enarres.

XXV. Alio itidem in tempore, vir beatus cuidam suo sapientiam discenti alumino nomine Berchano non mediocriter quadam denuntiavit die inquis: Caveto, fili, ne hac sequente nocte juxta tuam semper consuetudinem ad meum appropinques hospitium. Qui hoc audiens contra interdictum ad domum beati viri in noctis silentio aliis acquiescentibus accessit callideque explorans oculos e regione ad clavium foramina posuit, aestimans scilicet, ut res probavit, aliquam intus visionem celestem sancto manifestari. Nam eadem hora beati viri illud hospitium celestis splendore claritudinis erat impletum: quam non sustinens intueri transgressor juvenis illico aufugit, quem die crastina Sanctus seorsum ducens, cum magna severitate objurgans, hæc ad eum profatur verba dicens: Hac in nocte, fili, coram Deo peccasti, nam tuæ infimalis explorationem calliditatis a Spiritu sancto celari vel abscondi posse inaniter putasti. Nonne ad mei ostium hospitoli te illa hora appropinquantem, et inde redeuntem vidi? Et nisi ego eodem momento pro te orarem, ibidem autem januam aut cadens morereris, aut tui de suis foraminibus oculi eruerentur. Sed tibi hac vice propter me Dominus pepercit. Et hoc scito, quod in tua libernali patria luxurie vivens, exprobrationem facies tua omnia vis patiatur diebus vitæ tuæ. Hoc tamen a Domino orans impetravi, ut quia noster sis alumnus, lacrymosam ante exitum agas penitendum, et a Deo misericordiam consequeris. Quæ omnia secundum verbum beati viri ita ei postea contigerunt sicuti de eo prophetata sunt.

XXVI. Alio in tempore, dum vir beatus in Jova commaneret insula quadam die sancta facies ejus subita mirifica et lætifica hilaritate effloruit, oculoque ad cælum elevans incomparabili repletus gaudio valde lætificabatur. Tum post modicum alicujus momenti intervalum illa sapida et suavis lætificatio in mœstam convertitur tristificationem. Duo vero viri, qui eadem hora ejus tugurioli ad januam stabant, quod in eminentiori loco erat fabricatum, et ipsi cum eo valde tristificati, quorum Lugneus unus erat, alter vero Pidu nuncupabatur, Saxo, causam ipsius subite lætificationis inquirunt, et illius subsequente mœstitiæ. Ad quos Sanctus sic profatur: Ite in pace; ne illius lætaminis causam nec et tristificationis a me nunc inquiratis manifestari. Quo audito ilacrymati, et ingenuculantes, prostratis in terram vultibus, suppliciter rogant, scire volentes aliquid de illa re quæ hora eadem Sancto erat revelata. Quos valde tristificatos videns: Quia vos amo, ait, tristificari nolo, promittere prius debetis, ne ulli hominum sacramentum quod inquiritis in vita mea prodatis. Qui continuo sanctum ejus commendationem prompte promiserunt, et post talem promissionem vir venerandus sic ad eos proloquitur: Uque in hunc præ-

A seantem diem, inquis, mese in Britannia peregrinationis ter deni completi sunt anni. Interea multis ante diebus a Domino meo devote postulavi ut in fine hujus tricesimi anni præsentis me de meo absolveret incolatu, et ad celestem illico patriam advocaret. Et hæc fuit mea causa lætaminis, de qua vos me mœsti interrogatis. Angelos enim sanctos de excelso vidi missos thro'o ad meam de carne animam obvios educendam. Sed ecce nunc subito retardati ultra nostræ fretum ins læstunt in rupe, scilicet volentes ad me de corpore advocandum appropiare; sed propius accedere non permittuntur; mox ad cœlorum summa rep daturi, quia Dominus quod mihi totis viribus roganti donavit, ut hac in die ad ipsum de mundo transirem, multarum magis B Ecclesiarum pro me orationes exaudiens dicto citius innutavit. Quibus scilicet Ecclesiis exorantibus sicut a Domino donatum est, ut quamlibet contra meam voluntatem, quatuor ab hac die mihi in carne manenti superaddantur anni.

Hæc talis mihi mœsta retardatio hodiernæ tristificationis non immerito causa fuit, quibus videlicet quatuor futuris Deo propitio terminatis in hac vita annis, subita emigratione, nulla præcedente corporis molestia, cum sanctis mihi obviaturis illo in tempore anglis, ad Dominum lætus emigrabo. Secundum hæc verba viri venerabilis, quæ non sine magno genu et mœrore, ut traditur, nec non et ingenti lacrymabilitate prolocutus est, quatuor postea annis in carne mansit.

C XXVII. Annorum supra quatuor memoratorum termino jam appropinquante, post quorum completionem finem præsentis vitæ veridicus præagator sibi futurum fore multo ante præsciebat tempore, quadam die mense Maio, sicut in priore secundo scripsimus libro, ad visitandos operarios fratres, sanctus senex senio fessus plaustro vectus pergit, ad quos in occidua insula Jovæ laborantes parte, sic e die exorsus est loqui, dicens: In Paschali solemnitate nuper Aprilis peracta mense desiderio desideravi ad Christum Dominum, sicut et mihi ab eo concessum erat, si maluissem emigrare; sed ne vobis lætitia festivitatis in tristitiam verteretur, dicam mee de mundo emigrationis paulo diutius protelari malui. D Iis ab eo mœsti monachi familiares auditis interim dictis valde tristificati sunt. Quos in quantum poterat, verbis cepit consolatoris lætificare. Quibus finitis, ut erat in vehiculo sedens, ad orientem suam convertens faciem, insulam cum insulanis benedixit habitatoribus. Ex qua die, ut in supra memorato caraxatum est libello, viperarum venena trisulcarum linguarum usque in hodiernum diem nullo modo aut homini aut pecori nocere potuere. Post ejusdem benedictionis verba Sanctus ad suum revehitur monasterium.

Tunc proinde paucis diebus transactis, dum Missarum soleunia ex more Dominica celebrarentur die, subito sursum elevatis oculis facies venerabilis viri florido respersa rubore videtur; quia, sicut scri-

ptum est, *corde lætante vultus florēt*. Eadem nam- que hora angelum Domini supra volitantem solus vidit intra ipsius oratorii parietes : et quia sanctorum angelorum amabilis et tranquillus aspectus gaudium et exultationem electorum pectoribus infundit, hæc fuit illius subitæ causæ lætitiæ beato infusa viro ; de qua scilicet causâ inspiratæ lætationis, cum qui inerant ibidem præentes, inquirerent, hoc eis Sanctus responsum sursum respiciens dedit : Mira et incomparabilis est angelicæ subtilitatis naturæ. Ecce enim angelus Domini ad repetendum aliquid Deo charum missus depositum, nos desuper intra ecclesiam aspiciens et benedicens, rursus per parasticiam ecclesiæ reversus, nulla talis vestigia exitus reliquit. Hæc Sanctus. Sed tunc de qualitate illius depositi, ad quod missus est angelus requirendum, nemo de circumstantibus recognoscere potuit. Noster vero patronus sanctam propriam a Deo sibi commendatam animam depositum nuncupavit ; quæ, sicuti inferius narrabitur, alia senis intervenientibus continuis diebus Dominica nocte ad Dominum emigravit.

XXVIII. Vir itaque venerabilis in fine ejusdem hebdomadis, hoc est, die Sabbati, ipse et pius minister Diormitius, ad proximum pergunt benedicendum horreum, quod intrans Sanctus cum benedixisset, et duos in eo frugum sequestratos vidisset acervos, hoc intulit verbum cum gratiarum actione, inquit : Valde congratulor meis familiaribus monachis, quia hoc etiam anno, si quidem a vobis emigrare me oportuerit, annonam sufficientem habebitis. Quo audito verbo Diormitius minis er tristificari cœpit, et sic dixit : Hujus anni tempore sæpius nos contristas, quia de tuo transitu crebro commemoras.

Cui Sanctus hoc dedit responsum : Aliquem arcana habeo sermusculem, quem si mihi firmiter promiseris, nemini ante meum denudare obitum, de meo egressu tibi aliquid manifestius intimare poterō. Quam cum talem promissionem minister juxta Sancti voluntatem flexis genibus terminasset, vir venerandus consequenter sic profatur : Hæc in sacris voluminibus dies Sabbatum nuncupatur, quod interpretatur requies ; et vere mihi hæc est Sabbatum hodierna : quia hujus præsentis laboriosæ vitæ mihi ultima est : in qua post meas laborationum molestias sabbatizo ; et hæc sequenti media nocte venerabili Dominica, secundum eloquia Scripturarum, patrum ingrediar viam. Jam enim Dominus meus Jesus Christus me invitare dignatur, ad quem, inquam, hæc mediante nocte, ipso me invitante emigrabo. Sic enim mihi ab ipso Domino est revelatum. Hæc moesta minister audiens verba cœpit amare flere ; quem Sanctus in quantum potuit consolari conabatur.

XXIX. Post hæc Sanctus horreum egreditur, et ad monasterium revertens media residet via. In quo

A loco crux molari postea infixâ lapidi, hodieque stans in marginæ cernitur via. Dumque ibidem Sanctus, ut præfatus sum, senio fessus paulum sedens requiesceret, ecce albus occurrit caballus, obediens servitor, qui scilicet lactaria intra bocetum monasterium vascula gestare consueverat. Hic ad Sanctum accedens, mirum dictu, caput in sinu ejus ponens, ut credo, inspirante Deo, cui omne animal brutum sapit, sensu quo ipse jusserit Creator, dominum a se suum mox emigraturum, et ipsum ultra non visurum sciens, cœpit plangere, ubertimque quasi homin lacrymas in gremium Sancti fundere, et valde spumans flere. Quod videns minister cœpit illum flebilem repellere lamentatorem. Sed Sanctus prohibuit eum dicens : Sine hunc si nostri ne amator B est^a ut in hunc sinum fletus effundat amarissimi plangoris. Ecce tu homo cum sis, et rationabilem animam habeas, nullo modo scire de meo exitu potuisti, nisi quod tibi ego ipse nuper manifestavi ; huic vero bruto et irrationabili animanti quoquomodo ipse Conditor voluit egressurum a se dominum manifeste revelavit [*Forse*, revelare]. Et hæc dicens, moestum a se, revertentem equum benedixit ministratorem, et inde egrediens, et monticellum monasterio supereminentem ascendens, in vertice paululum stetit et stans ambas elevans palmas, suum benedixit cœnobium inquit : Huic loco, quamlibet angusto et vili, non tantum Scotorum reges cum populis, sed et barbararum et exterarum gentium regnatores cum plebibus sibi subjectis, grandem et non mediocrem conferent honorem. A sanctis quoque et aliarum Ecclesiarum non mediocriter veneratio conferetur.

Post hæc verba de illo descendens monticellulo, et ad monasterium revertens sedebat in tugurio, Psalterium scribens, et ad illum trigesimi tertii psalmi versiculum perveniens, ubi scribitur : *Inquirentes autem Dominum non deficient omni bono* : Hic, ait, in fine cessandum est paginæ : quæ vero sequuntur Baltheneus scribat.

Sancto congruenter convenit decessuro novissimus versiculus, quem scripserat, cui nunquam bona deficient æterna, successori vero sequens patri spiritualium doctori filiorum, *Venite, filii, audite me, timorem Domini docebo vos*, congruenter convenit. D Qui sicut decessor commendavit non solum ei dicendo, sed etiam scribendo successit. Post talem superius memoratum terminatæ versum perscriptum paginæ Sanctus ad vespertinalem Dominicæ noctis Missam ingreditur ecclesiam, quæ continuo consummata, ad hospitium revertens in lectulo residet pernox, ubi pro stramine nudam habebat petram, et pro pulvillo lapidem, qui hodieque quasi quidam juxta sepulcrum ejus stat titulus monumenti.

Ibidem itaque residens ultima ad fratres mandata, solo audiente ministro, commendat, inquit : Hæc vobis, o filii, novissima commendo verba, ut

Forse, sine hunc, sine nostri amatorem. Vel : sine hunc si nostri amator est.

inter vos mutuam et non fletam habeatis charitatem cum pace. Et si ita juxta sanctorum exempla observaveritis, Deus confortator bonorum vobis auxiliabitur; et ego cum ipso manens pro vobis interpellabo, et non tantum presentis vitæ necessaria vobis ab eo administrabuntur, sed etiam æternorum bonorum præmia divinorum observatoribus præparata præceptorum tribuentur. Huc usque extrema venerabilis patroni verba, quasi de hac tædiali peregrinatione ad cœlestem patriam transmeantis brevi textu narrata deducta sunt.

XXXI. Post felici appropinquante novissima paulisper hora Sanctus conticuit; tum proinde media nocte pulsata personante clocca, festinus surgens ad ecclesiam pergit, citiorque cæteris currens solus intr. greasus juxta altare flexis in oratione genibus recumbit. Diormitius minister tardius prosecutus eodem momento eninus totam intrinsecus ecclesiam angelica luce erga Sanctum repleri videt, quo ad januam appropinquante eadem lux visa ocuis recessit; quam et alii de fratribus pauci et ipsi eninus astantes viderant.

Diormitius ergo ecclesiam ingrediens flebili voce ingeminat. Ubi es pater? Et necdum allatis fratrum lucernis per tenebras palpans sanctum ante altare recubantem invenit: quem paululum erigens, et juxta sedens sanctum in suo gremio posuit caput: et inter hæc cœtus monachorum cum luminaribus accurrens Patre visum moriente cœpit plangere. Et ut ab aliquibus, qui præsentis aderant, didicimus, Sanctus necdum egrediente anima apertis sursum oculis ad utrumque latum cum viva vultus hilaritate et lætitia circumspiciebat, sanctos scilicet angelos obvios intueus. Diormitius tum sanctam sublevat ad benedicendum monachos Sancti dextera manum, sed et ipse venerabilis Pater in quantum poterat, simul suam movebat manum, ut videlicet quod voce in egressu non valebat animæ, vel motu manus fratres videretur benedicere. Et post hæc am benedictionem taliter significatam continuo spiritum exhalavit.

Quo tabernaculum corporis egresso, facies rubens, et mirum in modum angelica visione exhilarata in tantum remansit, ut non quasi mortui, sed dormientis videretur viventis. Tota interim personabat noctis plangoribus ecclesia.

Sed non prætereundem videtur quod eadem hora beatæ transitus animæ cuidam tberniensi sancto revelatum est. In quodam nãque Monasterio Scottorum quidam homo erat sanctus et senex Christi miles, qui Lugadius vocitabatur, justus, et sapiens. Hic itaque primo mane cuidam æque Christiano militi suam enarravit visionem cum ingenti gemitu dicens: Hæc præterita nocte media sanctus Columba multarum columna Ecclesiarum ad Dominum transiit, et in hora beati exitus ejus Jovam insulam, ad quam corpore nunquam perveni, totam angelorum claritudine in spiritu vidi irradiatam, totaque spatia aeris usque ad æthera cœlorum, eorundem angelo-

rum claritate illustrata; quia ad sanctam ipsius animam perferendam de cœlis missi descenderant innumeri, altisona quoque carninalia, et valde suaviter audiavi angelicorum canica, eodem momento egressionis, inter angelicos sanctæ ipsius animæ ascendentes choros. Hanc angelicam manifestationem Virgnous, ut prædictum est, qui ab ore illius sancti senis, cui revelata erat, indubitanter didicerat.

Iisdem diebus de Scotica remigans Ilymba in insula reliquis diebus vitæ suæ permanens sancti Columbæ monachis sæpius enarrabat, qui videlicet Virgnous post multos in subjectatione inter fratres irreprehensibiliter expletos annos, alios duodecim in loco Anachoretarum in Miurbulemar vitam deducens anachoreticam Christi victor miles explevit.

Hanc prædictam visionem non solum paginis inscriptam reperimus, sed et aliquibus expertis senioribus, quibus ipse Virgnous retulerat, sine ullo didicimus enctamine.

Eadem quoque hora aliam visionem aliter revelatam unus ex eis qui viderant, Christi miles valde senex, cui nomen etiam potest dici Ferreolus, qui inter aliorum S. Columbæ monachorum reliquias, et ipse S. Monachus in Dorso Thomæ sepultus cum sanctis resurrectionem exspectat, mihi Adomano illo juvene in tempore cum grandi retulerat testificatione dicens: Illa in nocte, qua S. Columba de terris ad cœlos felici et beato sine transiit, ego et alii mecum viri laborantes in captura piscium in valle pisciosi luminis Fende, subito totum aeri illustratum cœli spatium vidimus, cujus miraculi subita permoti, oculos ad Orientem elevatos convertimus; et ecce quasi quædam pergrandis ignea apparuit columna, quæ in illa nocte media sursum ascendens, ita nobis videbatur mundum illustrare totum, sicuti dies æstivus et meridianus sol. Et postquam illa penetravit columnam cœlum, quasi post occasum solis tenebræ succedunt. Hujus itaque claritudinem luminosæ et prædicabilis columnæ non tantum nos, qui simul in eodem loco ineramus, cum ingenti admiratione vidimus, sed et alii multi piscatores, qui sparsim per diversas fluminales piscinas ejusdem fluminis piscabantur, sicuti nobis postea retulerant, simili apparitione visa, magno pavore sunt perculsi. Harum igitur trium miracula visionum eadem transitus hora venerandi apparentium patroni æternos ei a Deo collatos protestantur honores. Ad propositum revertamur.

XXXIII. Interea post sanctæ egressum animæ hymnis matutinalibus terminatis, sacrum corpus de ecclesia ad hospitium, unde paulo ante vivens venerat, cum canora fratrum reportatur psalmodia, honesteque ternis diebus et totidem noctibus honorabiles rite explentur exsequiæ. Quibus in Dei sapientis laudibus terminatis, sancti et beati patroni venerabile corpus mundis involutum sindonibus, et præparata positum intra busta debita humatur cum veneratione in luminosa et æternali resurrectionum claritudine. De supra memoratis ergo tribus illis exse-

quarum diebus, more peractis ecclesiastico, quod a nobis ab expertis traditum est, hujus prope finem enarrabitur libri

XXXIV. Quidam namque aliquando unus de fratribus coram venerabili viro simpliciter loquens: Ad celebrandas, ait ad Sanctum, tuas post tuum obitum exsequias, ut putatur, totus harum provinciarum populus hanc Jovam remigans replebit insulam. Quod verbum audiens Sanctus consequenter ait: O mi filiole, non ut loqueris, sic res probabitur, nam promiscuum populi vulgus nullo modo ad meas poterit exsequias venire. Mei soli familiares monachi mea sepulcralia complerunt, et exsequialia honestabant officia. Quod verbum ejus propheticum statim post transitum ipsius omnipotentia Dei adimpleri fecit. Nam per tres illas exsequiales dies et noctes grandis sine pluvia facta est ventosa tempestas, qua fortiter prohibente nullus hinc et inde navicellave: tus transfretare poterat. Et post consummatam sepulcionem viri continuo tempestate sedata, et cessante vento totum tranquillatum est æquor.

Perpendat itaque lector, quanti et qualis apud Deum prædicabilis patronus honoris habeatur, cui aliquando in carne mortali conversante, Deo dignante, oranti tempestates sedatæ sunt, et maria tranquillata, et rursus quando necesse habuit supra memorata occasione, orto flamine ventorum, et ventosa, cum voluit, concitata sunt æquora; que subsequenter, ut superius dictum est, expletis ejus sepulchri ministeriis, in magnam conversa sunt tranquillitatem.

Illic itaque prædicabili nostro patrono vitæ terminus fuit, ista merito eum exordia, qui secundum sententias Scripturarum æternis comes triumphis Patribus additus, apostolis et prophetis consertus, numero aggregatus albatorum millium, agnino in sanguine suas sanctorum qui laverunt stolas, Agnum ductorem comitatur, virgo immaculatus, ab omni integer labe, ipso Domino nostro Jesu Christo dirigente cui est cum Patre honor, virtus, laus et gloria et imperium sempiternum in unitate Spiritus sancti per omnia sæcula sæculorum. Amen.

J. MABILLONII OBSERVATIONES PRÆVIÆ IN LIBRUM SEQUEMTEM.

(Act. SS. Bened. sæc. III.)

1. *Adamnanus* seu *Adornanus*, quem alii *Adamnanus*, corrupte *Ad mandum* vocant in monasterio Hiberniensi seu sancti Columbæ sub finem sæculi VII floruit. Is ad monasterium situm erat in insula Hii, contermina Hiberniæ ac provinciæ Pictorum, quæ vulgato Scotiæ nomine nostro ævo appellatur. Post Columbam, de quo in sæculo I egimus, locum rexere *Baitheneus*, *Segeneus*, aliis *Segienus* *Segenuse*, et *Failbeus*, cui successit *Adamnanus*. Hæc constare videntur ex Actis sancti Columbæ, quæ *Adamnanus* tribus libris descripsit, ubi se ipse exprimit *Adornanus* non semel, tametsi *Adamnanus* dicitur apud Bedam, et in libris de Locis sanctis. *Baitheneus* successorem suum dixit Columba in extrema vitæ suæ periodo, quæ anno 598 accidit. *Segienus* *Baitheneo* successit est ab anno 622 ad 657, ut ex *Annalibus Ultoniensibus* probat *Usserius* in *Sylloge Hibernicarum epistolarum*. Is est *Segenus* seu *Segeneus*, qui in epistola Romani cleri ad Hibernicum nominatur, et cui *Ereheus ille famosus per omnes Scotiæ Ecclesias* quædam de seipso ab *Columba propheta* enarrasse perhibetur in lib. I de Vita sancti Columbæ: quo in loco *Adornanus Failbeum decesserem suum* memorat.

2. *Adamnanus* iste laudatur a Beda in lib. V cap. 16 in hæc verba: « Quo tempore plurima pars Scotorum in Hibernia, et nonnulla etiam de Britannia, rationale ecclesiasticum paschalis observantiae tempus Domino donante suscepit. Siquidem *Adamnanus* pre-byter et abbas monachorum qui erant in insula Hii, cum legationis gratia missus a sua gente venisset ad *Aldfridum* regem Anglorum, et aliquandiu in ea provincia moratus videret ritus Ecclesie canonicos; sed et a pluribus qui erant cruditiones, esset solerter admonitus, ne contra universalem Ecclesie morem vel in observantia paschali, vel in aliis quibuscunque decretis cum suis paucissimis in extremo mundi angulo positis vive-

re præsumeret; mutatus mente est, ita ut ea quæ viderat et audierat in Ecclesiis Anglorum, suæ suorumque consuetudini libentissime præferret. Erat enim vir bonus et sapiens, et scientia Scripturarum nobilissime instructus. Qui cum domum redisset, curavit suos qui erant in Hii, quive eidem erant subditi monasterio, ad eum quem cognoverat, quemve ipse toto ex corde susceperat, ritatis callem perducere, nec valuit. Navigavit Hiberniam, et predicans eis ac modesta exhortatione declarans legitimum Paschæ tempus; plurimos eorum et pene omnes qui ab Hiberniensi dominio erant liberi, ab errore avito correctos ad unitatem reduxit catholicam, ac legitimum Paschæ tempus observare perlocuit. Qui cum celebrato in Hibernia canonico Pascha ad suam insulam revertisset, sua quoque monasterio catholicam temporis paschalis observantiam insistentissime predicaret, nec tamen perficere quod conabatur posset; contigit eum ante expletum anni circulum inigrasse de sæculo, divina utique gratia disponente, ut vir unitatis et pacis studiosissimus ante ad vitam raperetur terrenam, quam redeunte tempore paschali graviores cum eis qui eum ad veritatem sequi volebant cogere- tur habere discordiam. »

3. *Aldfridus*, ad quem legatus missus est *Adamnanus*, rex erat *Nortanhumborum*, *Egfridi* filius ac successor, is qui anno 705 vitam absolvit. *Adamnanus*, vero catholicis partibus accessit hortante potissimum *Ceolfrido* abbate *Wiremuthensi*, ut *Ceolfridus* ipse testatur in epistola sua ad *Wiltonum* regem scripta apud Bedam in lib. V cap. 22 « Neque vero me hæc ita persecutum existimes, quasi eos qui hanc tonsuram habent, condemnandos judicem, si fide et operibus unitati catholice faverent; imo confidenter profiteor plurimos ex eis sanctos ac Deo dignos existisse. *Adamnanus* abbas et sacerdos *Columbiensis* egregius, cum legatus suæ gentis ad *Aldfridum* regem missus, nostrum quoque